

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ЛІНГВОСЕМІОТИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ
WETTКAMPF У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0358-н
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.043 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – німецька освітньої програми
Мова і література (німецька)
Тамаркова Аліна Русланівна

Керівник: к. ф. н., доц.
Федоренко Л. В.

Рецензент: к.ф.н., проф.
Прохоров В. Ф.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземної філології _____

Кафедра германської філології і перекладу _____

Освітній рівень магістр _____

Спеціальність 035 Філологія _____

Спеціалізація 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно) _____

Освітньо-професійна програма Мова і література (німецька) _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« _____ » _____ 2019 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ТАМАРКОВИЙ АЛІНІ РУСЛАНІВНІ**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Лінгвосеміотичні засоби реалізації концепту WETTKAMPF у німецькомовному спортивному дискурсі»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Федоренко Лариса Вячеславівна, к.ф.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «10» травня 2019 року №626-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) _____
15 січня 2020 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту)
Поняття «дискурс» та «спортивний дискурс» у сучасному мовознавстві; історія дослідження поняття «концепт» та WETTKAMPF у сучасному мовознавстві; тенденції реалізації концепту WETTKAMPF в німецькомовному спортивному дискурсі; особливості функціонування концепту в корпусі текстів, присвячених командним видам спорту; особливості функціонування концепту в корпусі текстів, присвячених одиночним видам спорту

4. Зміст розрахунково-пояснювальної _____ записки _____ (перелік питань, які потрібно розробити):

1) дати визначення поняття «дискурс», «спортивний дискурс»; 2) дослідити специфіку спортивного дискурсу у німецькій мові; 3) виявити засоби реалізації концепту WETTKAMPF у німецькомовному спортивному дискурсі.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Федоренко Л.В., к.ф.н., доц.	10.05.2019	10.05.2019
Розділ 1	Федоренко Л.В., к.ф.н., доц.	05.09.2019	05.09.2019
Розділ 2	Федоренко Л.В., к.ф.н., доц.	31.10.2019	31.10.2019
Висновки	Федоренко Л.В., к.ф.н., доц.	15.11.2019	15.11.2019

6. Дата видачі завдання 10.05.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Укладання структури і плану за прикладом https://www.youtube.com/watch?v=e53GMQpZazE&t=39s	квітень 2019	виконано
2.	Пошук та складання бази прикладів	квітень 2019	виконано
3.	Аналіз бази прикладів та висунення гіпотези	травень 2019	виконано
4.	Написання чорнового варіанту 1 частини	червень 2019	виконано
5.	Написання 1 частини	вересень 2019	виконано
6.	Написання чорнового варіанту 2 частини	жовтень 2019	виконано
7.	Написання 2 частини	жовтень 2019	виконано
8.	Написання висновків	листопад 2020	виконано
9.	Оформлення	грудень 2019	виконано
10.	Захист	січень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис)

А.Р.Тамаркова
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Л.В. Федоренко
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

С.Ю. Вапіров

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 60 стор., 54 джерела.

Об'єкт дослідження: дослідження є лінгвoseміотичні засоби, які репрезентують концепт WETTKAMPF в німецькій мові у контексті спортивного дискурсу.

Метою роботи є виявлення особливостей вербалізації концепту WETTKAMPF на матеріалі німецької мови.

Теоретико-методологічні засади: поняття концепту перебуває в центрі уваги багатьох дослідників і трактується по-різному. Його розглядають як багатомірне утворення (В. І. Карасик), як поняття практичної філософії (Н. Д. Арутюнова), як логічну категорію, базова одиниця культури (Ю. С. Степанов) як психолінгвістичне явище (А. А. Залевська), як лінгвокогнитивне явище (О. С. Кубрякова) та ін.

Отримані результати: результатом детального аналізу медіатекстів, пов'язаних зі спортивним дискурсом, стали категоризовані та структуровані концептуальні поля. Кожне поле виступає уособленням ментальної діяльності німецькомовного населення. Польовий принцип виявився доцільним, тому що окрім певних стилістичних прийомів, за допомогою яких й формується поле концепту, звертає увагу також на їх взаємодію та природу походження, а також зв'язок з іншими концептами, як концепт SIEG і концепт NIEDERLAGE.

Ключові слова: *дискурс, спортивний дискурс, концепт, концепт WETTKAMPF, концептуальне поле, метафора, гіпербола, іронія, порівняння*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ WETTKAMPF В СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ	6
1.1 Поняття «дискурс» та «спортивний дискурс» у сучасному мовознавстві ..	6
1.2 Історія дослідження поняття «концепт» та структура концепту WETTKAMPF у сучасному мовознавстві	13
РОЗДІЛ 2	28
РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ WETTKAMPF В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ	28
2.1 Тенденції реалізації концепту WETTKAMPF в німецькомовному спортивному дискурсі	28
2.2 Особливості функціонування концепту в корпусі текстів, присвячених командним видам спорту	31
2.3 Особливості функціонування концепту в корпусі текстів, присвячених одиначним видам спорту	43
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Спорт є багатограним та складним феноменом, асоціюється в нашій свідомості з різними сферами нашого повсякдення в суспільстві: з політикою, професійною діяльністю, культурою, естетикою, культурою здоров'я, рекламою. Саме через це спорт повсякчас стає об'єктом уваги в різноманітних галузях знань, в тому числі і лінгвістики.

Дипломна робота присвячена дослідженню реалізації концепту WETTKAMPF в німецькомовному спортивному дискурсі.

Спорт – особливий вид комунікації, що виник як складний комплекс потреб: біологічних, духовних, рекреативних, інформаційних тощо. Дослідження спілкування в спорті, його учасників, цілей і стратегій, хронотопу, цінностей і концептів дозволяють виділити спортивний дискурс як вид інституційного і позначити його ядро і периферію.

Актуальність дослідження. Характерною рисою сучасної лінгвістики є підвищена увага до дослідження семантики мовних одиниць. В останні десятиліття активно вивчаються лексичні, словотворчі та граматичні значення, різноманітні засоби вираження сенсу, взаємини слова і контексту.

І так, як концепт WETTKAMPF входить до лінгвосеміотики, об'єктом дослідження якої є мовні знаки, вона має власний категоріальний апарат, центром якого стає поняття концепт.

Поняття концепту перебуває в центрі уваги багатьох дослідників і трактується по-різному. Його розглядають як багатомірне утворення (В. І. Карасик), як поняття практичної філософії (Н. Д. Арутюнова), як логічну категорію, базова одиниця культури (Ю. С. Степанов) як психолінгвістичне явище (А. А. Залевська), як лінгвокогнитивне явище (О. С. Кубрякова) та ін.

Актуальністю даної теми є особливий дослідницький інтерес до вивчення концептів, зокрема концепту WETTKAMPF, спорту та ролі спорту.

Наукова новизна полягає у тому, що були виявлені та досліджені лінгвoseміотичні засоби реалізації концепту WETTKAMPF на матеріалі жанрів спортивного дискурсу: спортивне інтерв'ю, спортивний репортаж, спортивний коментар, спортивний суд, спортивна прес-конференція, наукова спортивна стаття.

Об'єктом дослідження є корпус текстів спортивного дискурсу.

Предметом дослідження є лінгвoseміотичні засоби, які репрезентують концепт WETTKAMPF в німецькій мові у контексті спортивного дискурсу.

Метою роботи є виявлення особливостей вербалізації концепту WETTKAMPF на матеріалі німецької мови.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) дати визначення поняття «дискурс», «спортивний дискурс», «концепт», концепт WETTKAMPF;
- 2) дослідити специфіку спортивного дискурсу у німецькій мові;
- 3) виявити засоби реалізації концепту WETTKAMPF у німецькомовному спортивному дискурсі.

Практична значущість. Результати та методика дослідження можуть слугувати основою для подальшого вивчення концепту WETTKAMPF сучасного спортивного дискурсу. Матеріали дослідження можуть бути використані при читанні лекційних курсів з лінгвокраїнознавства, стилістики, концептології та дискурсології. Їх доцільно застосовувати для фахової підготовки журналістів і спортивних тренерів.

Матеріалом дослідження стали медіа тексти, опубліковані під рубрикою «спорт» в онлайн-версіях газет «Frankfurter Allgemeine Zeitung», «Süddeutsche Zeitung», «Die Welt», «Zeit» за період з 2002-2019 рр. Також матеріал був відібраний з німецькомовних друкованих та електронних джерел («Spiegel», «Focus», «Spiegel-Online», «Eurosport»).

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось на основі використання таких методів та прийомів: метод компонентного аналізу;

аналізу словникових дефініцій; метод етимологічного аналізу; концептуальний аналіз.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовується актуальність дослідження, визначається мета і завдання, предмет і об'єкт дослідження, його практична значимість.

У першому розділі розглядаються поняття «дискурс», «спортивний дискурс», «концепт», концепт WETTKAMPF.

Другий розділ містить власний аналіз прикладів реалізації концепту WETTKAMPF в спортивному дискурсі.

Висновки мають загальні положення та підсумки.

Загальна кількість сторінок – 60, кількість використаних джерел – 54.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ WETTKAMPF В СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ

1.1 Поняття «дискурс» та «спортивний дискурс» у сучасному мовознавстві

Лінгвіосеміотика – галузь лінгвістики та семіотики, об'єктом дослідження якої є мовні знаки, що утворюють семіотичну систему, а предметом є їхнє співвідношення з позначеними реаліями чи поняттями, іншими мовними знаками та прагматикою мовлення [Панкратова 2005, с. 120].

Одним з основних понять сучасної прагматичної лінгвістики та лінгвістики тексту О.Я.Чепіль вважає поняття дискурсу. Ідеї сучасного дискурсу відображають весь курс лінгвістики. Не існує чіткого і загальноприйнятого визначення терміна «дискурс», що охоплює всі випадки його вживання [Савченко 2014, с. 211]. І не виключено, що це сприяло широкій популярності протягом останніх десятиліть. Це також пов'язано з особливими взаємозв'язками різних розумінь, які успішно задовольняють різні концептуальні потреби та змінюють більш традиційні поняття діалогу, тексту, мови, стилю і навіть мови.

О. С. Лех та Г. П. Кисилиця розглядають дискурс як текст, «представлений у вигляді особливої соціальної даності» і «утворений в результаті мовленнєвої діяльності представників певної лінгвокультурної спільноти, який розглядається у сукупності його лінгвістичних параметрів та соціокультурного контексту». Також дискурс розглядають і як підсистему тексту. Текст є більш загальним поняттям, ніж дискурс. Дискурс – це «мовлення, занурене у життя», тому термін «дискурс», на відміну від терміна «текст», не застосовується до древніх текстів, зв'язки яких із живим

життям не відновлюються безпосередньо. Якщо під текстом розуміють «абстрактну, формальну конструкцію, то під дискурсом – різні види її актуалізації, що розглядаються з точки зору ментальних процесів і у зв'язку з екстралінгвістичними факторами» [Кубрякова 2000, с. 1].

І, якщо дискурс – категорія, яка постає як особливе соціальне явище, то текст – категорія, яка належить і черпає свої сили у мовній сфері. Як про дискурс можна говорити про текст оповідання, вірша, виступу, але цього не можна сказати про текст вправи з граматики, яка є набором речень, правила, що ілюструє якесь граматичне явище.

В.І. Карасик вважає, що ядром інституційного дискурсу є спілкування базової пари учасників [Карасик, Стернин 2006, с. 280]. В даному випадку базовими учасниками спілкування в спортивному дискурсі є триада головних учасників – спортсмен-тренер-суддя, а ядром їх спілкування – змагання або ситуація, яка відбувається в конкретному місці і в конкретний час, всередині якої втілюється в життя мету досліджуваного дискурсу, виявляються його цінності, реалізуються завдання, стратегії і функції.

Центральна подія світу спорту – змагання, розвивається за законами правил гри за допомогою знакової системи і, отже, вербальна комунікація відіграє тут вторинну роль. Ядро спортивного дискурсу отримує мовне вираження в жанрах спортивного коментаря, репортажу, статті, новин, ток-шоу та інших різновидах накладення спортивного та масово-інформаційного дискурсів.

Якщо узагальнити наявні сьогодні в лінгвістичній літературі погляди на межі спортивного дискурсу і на зміст самого поняття «спортивний дискурс», то можна констатувати, що позиції дослідників сходяться в наступних, несуперечливих положеннях:

- У загальному дискурсивному просторі спортивний дискурс «вступає в різнорідні взаємодії (тематичне зіткнення, взаємодія концепту, включення) з іншими дискурсивними різновидами» [Панкратова 2005, с. 6].

- «Ступінь інтертекстуальності спортивного дискурсу виявляється дуже значною» [Зильберт 2001, с. 111]. Існують точки перетину і зіткнення спортивного дискурсу «з науковим, педагогічним, діловим, юридичним, політичним, військовим, театральнo-сценічним інституційними дискурсами та побутовим персональним дискурсом»

- Аналіз спортивного дискурсу передбачає виділення «системоутворюючих ознак спортивного дискурсу та його базових концептів, враховуючи при цьому відмінність ігрових спортивних дискурсів від неігрових» [Зильберт 2001, с. 54]. Також перетин спортивного дискурсу з вищеназваними відбувається за різними підставами (спільність спортивного виду мови, схожість утворюючих ознак дискурсу і т.д.).

Спортивна комунікація існує у трьох різних комунікативних сферах:

- Самому спортивному змаганні у реальному хронотопі, яке відбувається «тут і зараз». Активними учасниками в цьому разі виступають самі спортсмени, при чому комунікативні ролі адресанта та адресата злиті в ігрове амплуа для кожного учасника.

- Письмовій комунікації у сферах науки, освіти, сфері організації спорту.

- Усні та письмові спортивні дискурси, які транслюються по каналах мас-медіа, і тому включають риси двох інституціональних дискурсів: спортивного та масово-інформаційного [Григор'єва 2007, с. 135].

Мета спортивної комунікації – визначальний момент спілкування, в опорі на який мовцем розробляється стратегічний план, що включає набір необхідних засобів для досягнення поставленої мети [Зильберт 2001, с. 32].

Цілі можуть бути загальні та конкретні особисті та громадські; близькі та далекі. Загальна мета може полягати в тому, щоб інформувати, розважити, надихнути, переконати, закликати до дії; конкретна мета ясно показує, що адресат повинен знати, відчувати і робити.

Спортивний дискурс характеризується жанровим різноманіттям. Кількість жанрів спортивного дискурсу регулюється проявами спорту в соціумі.

Схема 1.1

Жанри спортивного дискурсу

Наукова спортивна стаття – стаття про дослідження моторно-рухового апарату спортсмена. Медико-терапевтична бесіда – бесіда психолога-терапевта з суб'єктом спорту. Спортивний суд – дискусія спортивних функціонерів з приводу дискваліфікації спортсмена, що застосував допінг на змаганні або порушив спортивні правила. Спортивна прес-конференція – бесіда суб'єктів спорту і журналістів по закінченні певного часу після змагання або матчу [Краснобаєва-Чорна 2009, с. 12].

Серед вищезгаданих жанрів спортивного дискурсу виділяють 3 основних жанри: спортивне інтерв'ю, спортивний репортаж, спортивний коментар.

Спортивне інтерв'ю – це бесіда суб'єктів спорту та журналістів відразу після змагання, вибудована за певним планом через безпосередній контакт інтерв'юера з респондентом з обов'язковою фіксацією відповідей. Контакт

може відбуватися за присутності інтерв'юера та респондентом як в певному місці, так і проходити у телефонному режимі або онлайн.

Спортивний репортаж – пряма трансляція спортивної події. Дуже важливо, що і тип комунікативного спрямування, і сам хід спортивних подій (часто непередбачуваний). Це може призвести до того, що журналіст, який є творцем дискурсу, набуває статусу якби реального учасника мікросвіту спортивної події. Спортивний репортаж націлений на інформування та коментування спортивної події, аналіз містить авторську оцінку, тобто коментатор має вплив на формування думки та емоційного впливу аудиторії.

Мета спортивного репортажу не обмежується описом безпосередньо того, що відбувається на місці події. Якщо йдеться, наприклад, про футбол (безумовно, найрейтинговіший вид спорту), то те, що відбувається/відбулося на ігровому полі, дає прекрасну можливість для органічного поєднання двох основних елементів репортажу: опису й додаткової інформації [Лаврик 2010, с. 197].

Одним з найбільш поширених видів спортивного репортажу є коментар футбольного матчу. Спортивний коментар – репортаж про ту чи іншу спортивну подію, який транслюється на радіо або телебачення в режимі онлайн. Часто застосовується метод оповідання у теперішньому часі, що посилює ефект присутності та співучасті [Рыжикова 2018, с. 211].

Спортивний коментар – один з небагатьох мовних жанрів, який відображає суть центральної події спорту. Розкриваючи цю суть коментатор використовує прийоми з різною комунікативною спрямованістю (бесіда, розповідь, пояснення, порівняння, наведення прикладів, використання статистики та історичної довідки, вираження особистого ставлення – оцінка, прогноз і тд.).

Менш поширеним видом спортивного репортажу вважається такий, в якому присутні два коментатора. В цьому випадку передбачається, що коментатори обізнані про манеру ведення репортажу один одного (іншими

словами, мають досвід спільної роботи). Особливо варто підкреслити, що коментатори вже не є вболівальниками, тому вони не прирівнюються до глядачів [Рыжикова 2018, с. 209]. Мета такої комунікативної діяльності видається в коментуванні спортивних (зокрема, футбольних) змагань для того, щоб глядач не пропустив якісь важливі моменти матчу.

В плані дискурсивної соціолінгвістики спорт і фізкультурно-спортивна сфера фактично не досліджені. Однією з причин, які роблять вивчення спортивного дискурсу важливим є значущість спортивної комунікації. Вона полягає у тому, що спорт – це не тільки «голи, рейтинги, секунди», але й величезна сфера людської діяльності, яка включає фінансові, соціально-економічні та суспільно-політичні проблеми. Феномен мовного спілкування і є об'єктом лінгвістичного аналізу в широкому сенсі.

Дослідники спортивного дискурсу неодноразово підкреслювали «неізолюваність» [Снятков, 2008], «інтертекстуальність» [Зільберт, 2001] спортивного дискурсу. За думкою К. В. Сняtkова, спортивний дискурс – це мова (в усній і письмовій формі), яка транслює сенси, що визначають спортивну діяльність (дискурс як процес), і сукупність вироблених текстів, в яких репрезентовані ці сенси (дискурс як результат, тобто сукупність мовних творів, зафіксованих листом або пам'яттю) [Снятков 2008, с. 8].

Спортивний дискурс є неізолюваний; він контактує з іншими дискурсними різновидами в загальному дискурсивному просторі. Неізолюваність – ще одна універсальна комунікативно-прагматична характеристика спортивного дискурсу [Кубрякова 2000, с. 11]. І дійсно, будь-який, хто приступає до більш-менш комплексному, системному опису сфери спортивної комунікації, постає перед питанням, пов'язаним з визначенням змісту і меж феномена, який названий спортивним дискурсом.

Спортивний дискурс характеризується цілою системою конститутивних ознак, у центрі яких розташовується інституціональність як базова конститутивна ознака, що відбиває зв'язок спорту із соціальними

інститутами [Зильберт 2001, с. 3]. Розгортання спортивного дискурсу відбувається між учасниками спортивного процесу або події, тобто комунікантами – суб'єктами спорту, які проявляють себе як групи мовних особистостей, які по-різному вербалізують свої комунікативні наміри.

Спортивний дискурс – це сукупність понять, які мають різні відтінки – від безумовно позитивних («здоров'я», «сила», «дієта», «тренування», «перемога», «слава» тощо) до негативних («жорстокість», «біль», «травма», «нечесне суддівство», «допінг»).

Спортивний дискурс також пов'язаний з такими важливими категоріями, як воля, сила, характер, здоров'я, які відіграють значну роль у спортивній комунікації і формують спортивний дискурс, що знаходиться в прямому зв'язку з іншими видами дискурсів (медичним, юридичним, педагогічним, масово-інформаційним).

В основі спортивного дискурсу лежить система концептів «спорт»-«гра»-«змагання», предметною складовою яких є фізичні / фізіологічні властивості і якості змагається особистості, образної – елементи подій спортивних змагань, ціннісної – спортивні досягнення і успіхи, а також індивідуальні етичні та естетичні характеристики суб'єктів спорту (сила, мужність, спритність, сміливість, краса людського тіла і т. д.).

У спортивному дискурсі комуніканти – суб'єкти спорту, проявляють себе як три групи мовних особистостей, по-різному вербалізуючи свої комунікативні наміри: перша група (спортсмени і їх безпосереднє оточення – тренери, судді, адміністратори) структурують свою промову з метою досягнення спортивного результату; друга – вболівальники і глядачі – емоційно оцінюють дії і результати підготовленості безпосередніх учасників спортивної події; третя – спортивні коментатори і спортивні журналісти – фіксують і описують хід події для віртуальних вболівальників (телеглядачів, радіослухачів і читачів).

Основними учасниками спортивного дискурсу є спортсмен (der Sportler), тренер (der Trainer), суддя (der Richter), спортивний коментатор (der Sportreporter) і безпосередньо вболівальник (der Anhänger). Спортивний коментатор не має прямого впливу на події, а виконує ретрансляючу функцію, інтерпретує події.

Важливим моментом під час матчу є те, що інтерпретуючи події, коментатор бере до уваги різні фактори: політичний режим, соціальний стан, вік, стать, менталітет під впливом якого він знаходиться. Запорукою успішної комунікації вважається знання і вільне володіння спортивною термінологією, особливо серед спортсменів-аматорів.

Якщо розглядати другорядних учасників спортивного дискурсу, то до них можна віднести медичних співробітників (medizinisches Heilpersonal), представників команд та адміністрації (die Mannschaft- und Verwaltungsvertäter) та обслуговуючий персонал (das Dienstpersonal), які допомагають спортсмену у досягненні власних цілей.

Спортивний дискурс розгортається при активному залученні лінгвoseміотичного і соціального фону, залучаючи концепти «боротьба» і «гра», а також всі концепти, їм підлеглі, в мовну діяльність суб`єктів спортивної комунікації.

Спортивний дискурс у засобах масової комунікації – це активне двостороннє співробітництво всіх учасників опосередкованого спілкування, присвяченого спорту.

1.2 Історія дослідження поняття «концепт» та структура концепту WETTKAMPF у сучасному мовознавстві

Сьогодні можна вже з упевненістю говорити про становлення і розвиток науки про концепти – концептивістики (або концептології) [Карасик, Стернин 2007, с. 20], що постала як розділ міждисциплінарної когнітивістики. Як і будь-яка наука, концептивістика має предмет і завдання, систему

одиниць (концепт, мікроконцепт, макроконцепт; деякі дослідники називають також гештальт, фрейм, сценарій тощо) [Краснобаєва-Чорна 2009, с. 41], що вступають у певні відношення у межах концептуальної картини світу (концептосистеми, концептосфери).

Найважливішим поняттям когнітивної лінгвістики є поняття концептосфера – поле знань, що складається з термінів як її одиниць.

Термін «концептосфера» ввів у вітчизняну науку академік Д. С. Лихачов. Концептосфера, визначена Д. С. Лихачовим, це сукупність понять нації, вона формується всіма потенціалами концептів носіїв мови [Лихачов 1997, с. 281]. Концептосфера народу ширша, ніж семантична сфера, представлена значеннями слів мови. Чим багатша культурна нація, її фольклор, література, наука, мистецтво, історичний досвід, релігія, тим багатша концептуальна сфера народу.

Концептосфера – це суто розумова сфера, що складається з концептів, які існують у формі розумових образів, діаграм, концепцій, кадрів, сценаріїв, фігур (більш-менш складних складних образів зовнішнього світу), абстрактних сутностей, що узагальнюють різні ознаки зовнішнього світу. Концептосфера також включає когнітивні класифікатори, які сприяють певній, хоча і не жорсткій організації концептосфери.

Семантичний простір мови – це частина концептосфери, яка виражається за допомогою лінгвістичних знаків, сукупність значень, що передаються мовними знаками певної мови. Суттєва частина концептуальної сфери народу представлена в смисловому просторі її мови, що робить смисловий простір мови об'єктом когнітивної лінгвістики [Попова, Стернин 2007, с. 44].

Основною одиницею концептивістики виступає концепт – багатовимірне утворення, що характеризується такими диференційними ознаками: зв'язок з мовою, мисленням, пам'яттю та психікою, абстрагування, етнокультурне забарвлення, момент переживання, специфікація,

узагальнення, автореферентність, безтілесність, відкритість, вічність, динамічний характер, гнучкість, множинність складників, потенційна суб'єктивність, тривалість і складність формування, стереотипність і константність, кодованість у чуттєво-образних уявленнях, відображення ментальної дійсності, і виконує пізнавальну функцію, функції збереження знань про світ, структурування знання, орієнтування у світі [Краснобаєва-Чорна 2009, с. 42].

Концепт – це цілісна ментальна одиниця, утворена тісним переплетенням елементів, які отримують різні теоретичні обґрунтування. Відповідно до праць З. Д. Попової, Й. А. Стерніна, термін складається з компонентів (концептуальні ознак), тобто індивідуальних особливостей об'єктивного або суб'єктивного світів, які диференційовані у свідомості та диференційовані за ступенем абстракції. Вони визначають концепт як «глобальну мисленнєву одиницю, що являє собою квант структурованого знання, ідеальну сутність, яка формується у свідомості людини із її безпосередніх операцій з предметами, із її предметної діяльності, із мисленнєвих операцій людини з іншими, уже наявними в її свідомості концептами» [Попова, Стернин 2007, с. 60]. М. В. Піменова вважає ці ознаки необхідними та достатніми для ідентифікації об'єкта чи явища та класифікує їх як мотивуючі, образні, концептуальні та цінні [Піменова 2006, с. 27], В. І. Карасик – як цінні, образні, концептуальні [Карасик 2000, с. 17]. Отже, концептуальні, образотворчі та ціннісні особливості є наскрізними питаннями. Поняттєвий вимір концепту представлений визначенням його вербалізаторів, живописний – його перцептивно-когнітивними компонентами, значення яких відображає сенс розумового виховання [Карасик 2002, с. 107].

Більшість вчених, у тому числі О. О. Селіванова, підтримують принцип організації концептів на основній периферії. У їх інтерпретації ядра твердження (відносно правдиві, послідовні) та периферійні пристрої –

асоціативно-термінальний (метафоричний) та спосіб – відповідають оцінно-емоційному компоненту [Селіванова 2006, с. 47]. Ж. В. Краснобаєва-Чорна пропонує подібний розподіл: Ядро поняття співвідноситься з визначеннями словника його вербалізаторів та периферії – перш за все з асоціаціями [Краснобаєва-Чорна 2009, с. 50]. Польова модель концепції на основі критерію ясності / абстрактності була розроблена З. Д. Поповою та Й. А. Стерніним. Дослідники підкреслюють, що концепт як одиниця структурованих знань має організацію, але не має чіткої структури, він об'ємний, і тому не може бути виражений повністю. Ядро складається з прототипів з найбільш чуттєвою і візуальною конкретністю, завдяки чому найяскравіші образи утворюють найяскравішу і абстрактнішу периферію [Пименова 2006, с. 60].

За визначенням О. О. Селіванової, концепт – це інформаційна структура свідомості, різносубстратна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого. Ядром концепту є поняття, фіксоване у вигляді пропозиційних структур і позначене певною номінативною одиницею. Концепти зароджуються під час пізнавальної діяльності, відображають і узагальнюють досвід людини й інтеріоризовану її свідомістю дійсність, підводячи інформацію під певні вироблені суспільством категорії та класи [Селіванова 2006, с. 256]. Слово є засобом доступу до концептуального знання, однак воно може представляти різні концепти, тому мова є доволі компактним засобом концептуалізації.

Термін «концепт» у лінгвістиці трактується різнопланово: «Справа в тому, що концепт – категорія мисленнєва, неспостережувана, і це дає великий простір для її тлумачення» [Панкратова 2005, с. 9]. Цікавим є більш пізнє визначення концепту, що сформулювала лінгвіст О. А. Панкратова: це «дискретне ментальне утворення, що є базовою одиницею розумового коду

людини, володіє відносно впорядкованою внутрішньою структурою, являє собою результат пізнавальної (когнітивної) діяльності особи й суспільства та несе комплексну, енциклопедичну інформацію про відображуваний предмет чи явище, про інтерпретацію конкретної інформації суспільною свідомістю і ставлення суспільної свідомості до певного явища чи предмета» [Панкратова 2005, с. 34]. До структури концепту належать: образ, інформаційний зміст та інтерпретаційне поле.

Будь-яку класифікацію концептів можна проводити за кількома параметрами, які запропонували їх дослідники. Ці параметри дозволяють не тільки простежити наявність відмінностей між основними (поширеними) і периферійними (непоширеними), але і на основі виявлення характерних особливостей самого об'єкта сформулювати його адекватне розуміння. У сучасній лінгвістиці відповідь на запитання: Що таке концепт? ґрунтується на віднесенні його сутнісних ознак до таких категорій:

- 1) лінгвокогнітивне явище. Такий погляд поділяють О. С. Кубрякова та її наукова школа [Кубрякова 2000];
- 2) психолінгвістичне явище, найвідомішим представником якої є А. А. Залевська [Залевская 2005];
- 3) абстрактне наукове поняття [Соломник 1992];
- 4) базова одиниця культури [Степанов 2004];
- 5) лінгвокультурне явище [Карасик 2000; Степанов 2004].

Основне завдання лінгвокогнітивного осмислення – прагнення встановити закономірності, що пов'язують структуру мови з ментальними процесами в мисленні людини [Кубрякова 2000, с. 23]. Ці закономірності впливають із показань подібностей і відмінностей мисленневих сутностей, з одного боку, та реконструкції роботи «когнівних» механізмів уживання й розвитку мови – з іншого.

Лінгвокультурний підхід до розуміння концепту полягає в його визнанні базовою одиницею культури, її зосередженням [Степанов 2004, с. 49].

Ю. С. Степанов зауважує, що в структуру концепту входить і чинник культури, до якої належить – вихідна форма (етимологія), зведена до основних ознак змісту історії; сучасні асоціації, оцінки та ін.

Концепт як психолінгвістичне явище – це перспективно-афективне утворення динамічного характеру, що спонтанно функціонує в пізнавальній діяльності індивіда й підпорядковується закономірностям психічного життя людини [Залевская 2005, с. 72]. Унаслідок цього за низкою параметрів таке утворення відрізняється від понять і значень як продуктів наукового опису з позицій лінгвістичної теорії. Звідси випливає, що концепт є квантом набутого знання про сукупність конкретно-образних (зорових, слухових, смакових, дотикових), понятійних, прототипних, гештальтних, фреймових, сценарних та інших елементів у свідомості людини [Бабушкин 1997, с. 102].

Конкретно-чуттєвий образ – це образ конкретного предмета або явища в нашій свідомості. Вищим за ступенем абстрактності концептом є подання (розумова картинка в деяких класифікаціях) – це узагальнені чуттєві образи предметів і явищ. Представлення відображає сукупність найбільш наочних, зовнішніх ознак предмета або явища.

Схеми – концепти, представлені узагальненими просторово-графічними образами («річка» як блакитна стрічка). Поняття – концепт, який містить найбільш загальні, істотні ознаки предмета чи явища, його об'єктивні, логічно конструйовані характеристики. Поняття виникає на основі подання або схеми в результаті поступового абстрагування від другорядних ознак.

Прототип – категоріальний концепт, що дає уявлення про типового члена певної категорії: наприклад, уявлення про ідеальну господині, про типовому автомобілі. Дані концепти служать опорними точками, з допомогою яких людина поділяє свої знання про об'єкти і явища навколишнього світу на певні категорії і виносить свої судження про них.

Фрейм – сукупність збережених в пам'яті асоціацій. Концепт-фрейм можна зіставити з «кадром», в рамках якого потрапляє все, що типово і суттєво для даної сукупності обставин.

Крім схеми сцен (фреймів) розрізняють схеми подій (скрипти або сценарії). Сценарій відрізняється від кадру фактором часового виміру. Сценарій містить в собі знання про сюжетному розвитку подій, які допомагають людині орієнтуватися в повсякденних життєвих ситуаціях: наприклад, ситуація «відвідування ресторану».

Гештальт – концептуальна структура, цілісний образ, який поєднує в собі чуттєвий і раціональний компоненти в їхній єдності і цілісності, результат цілісного, нерозчленованого сприйняття ситуації, вищий рівень абстракції.

Концепт як лінгвокультурне явище – це одиниця, призначення якої полягає в об'єднанні в єдине ціле наукових пошуків у галузі культури, свідомості й мовознавчих студій [Карасик 2000, с. 15]. Такий концепт – культурно детермінований виразник свідомості, зафіксований у мові. Інакше кажучи, лінгвокультурний концепт як згусток вербалізованого смислу відображає лінгвоменталітет певного етносу, ім'я якого, зазвичай, збігається з домінантою певного синонімічного ряду, або ядром лексико-семантичного поля.

Ядром концепту є чуттєво-наочний образ. Він формується на основі особистісного досвіду і тому гранично конкретний. Образ, що є основою для концепту, виконує для нього функції кодування. Він може виявлятися під час психолінгвістичного експерименту, і при цьому, якщо така реакція на образ повторюється багаторазово, то вона відображає усталену сполучуваність, що впорядковує концептуальне утворення. Навколо ядра групуються базові пласти, у яких ознаки розміщуються за напрямом від менш до більш абстрактних. Хоча кількість і зміст цих пластів можуть помітно відрізнитися залежно від індивіда в межах однієї мовної спільноти, проте в них

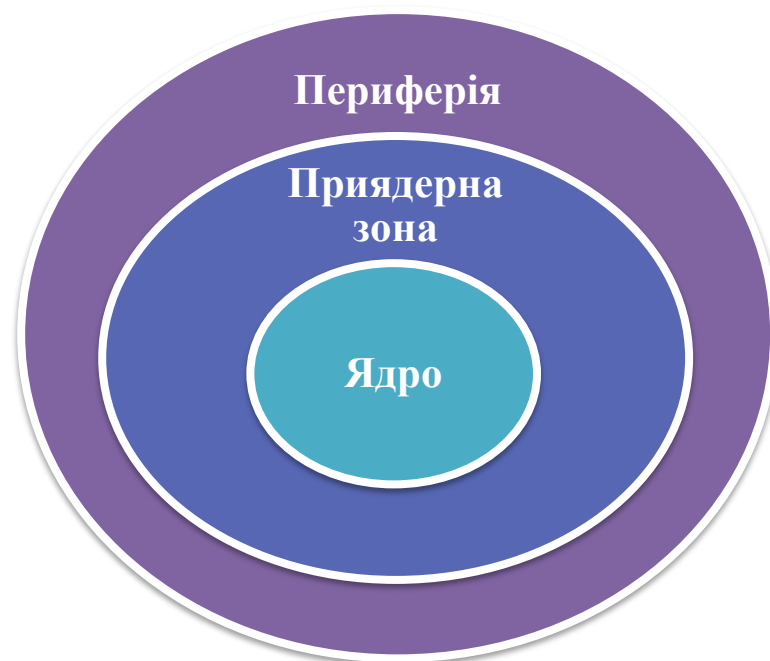
переважають загальнонаціональні змістові ознаки, що лежать в основі взаєморозуміння в процесі спілкування.

Приядерну зону лексико-семантичного поля творять лексичні одиниці, котрі мають інтегральне, спільне з ядром і між собою значення. Компонентом концепту також є об'ємна інтерпретаційна частина – сукупність слабо структурованих предикації, що відображають інтерпретацію окремих концептуальних ознак і їх поєднань у вигляді тверджень, установок свідомості, що впливають із змісту концепту.

Інтерпретаційне поле концепту становить його периферію [Степанов 2007, с. 143]. На периферії розміщується «інтерпретаційне поле концепту», яке охоплює оцінки й трактування різних ознак концепту носіями однієї мови. Ці оцінки відображаються, наприклад, у використанні прислів'їв і приказок, афоризмів та крилатих виразів у процесі комунікації, а також в інших висловлюваннях, що відображають інтерпретацію окремих концептуальних ознак. Периферія поля складається з одиниць, найвіддаленіших за значенням від ядра. Вони деталізують та конкретизують основне значення поля.

До периферії лексико-семантичного поля похвали належать багатозначні слова, які мають значення позитивної оцінки, але їх можна зараховувати і до інших лексико-семантичних полів. Окрім того, до периферії належать такі лексико-морфологічні засоби як підсилювальні частки, прислівники й емоційні вигуки. Візуалізувати структуру концепту можна за допомогою схеми (див. Схема 1.2).

Структура концепту

Розуміння концепту як багатовимірної смислової освіти, що має образне (фреймове), описове (понятійно-дефініційне) і ціннісне вимірювання [Карасик, 2002], дає можливість уявити ті підстави, на яких вибудовується лінгвосеміотична концептосфера спортивної комунікації: в комунікативний простір спорту залучаються важливі лінгвокультурні концепти – WILLE, CHARAKTER, KRAFT, GESUNDHEIT, ERRUNGENSCHAFT, HELD, MUT, GROBTAT, WETTKAMPF, WETTBEWERB, SIEG, NIEDERLAGE формуючи семіотичний зміст глобальної концептосфери SPORT.

Основними концептами, завдяки яким відбувається формування концептосфери SPORT та реалізація спортивного дискурсу є WETTKAMPF та SPIEL, які не лише тісно пов'язані, а знаходяться також у діалектичній взаємодії, що відображається у їхніх численних кореляціях та значних відмінностях [Карасик 2002, с. 107]. Кожен з цих концептів характеризується своєю особливою ціннісною складовою.

Семіотичними параметрами концепта SPIEL є такі його домінантні характеристики:

1) відмежованість, що розуміється як просторове (стадіон, ринг, басейн) і тимчасове відокремлення (тимчасова фіксація; виняток становлять нечисленні види спорту, які не мають правил обмеження тривалості часу змагання, такі як теніс і шахи);

2) невизначеність результату – характерний параметр не тільки гри взагалі, але і всіх спортивних ігор, так як, саме невизначеністю результату гри забезпечується напружене психологічний стан і відповідне комунікативну поведінку учасників спортивної події;

3) відсутність опозиції «продуктивність vs непродуктивність») – аматорські ігри, що не приносять матеріальних результатів у вигляді грошової або іншої винагороди;

4) регулятивність або наявність правил, зафіксованих у вигляді нежорстких норм;

5) наявність опозиції «віра vs удавання» як невід’ємних характеристик комунікативної поведінки мовної особистості суб’єктів спортивної комунікації, представлених в залежності від типу гри (аматорська vs комерційна) [Панкратова 2005, с. 8].

Концепт WETTKAMPF тісно пов’язаний з концептом SPIEL і також включає перераховані вище характеристики, однак його базовими відмінностями від останнього є:

1) неодмінне домінування (перевага) одного змагається над іншим, що має інституційні наслідки (один інститут сильніше іншого, держава-переможець, держава-яка прогнала);

2) жорстка ритуалізованість спортивної події як змагання;

3) наявність опозиції «продуктивність vs. непродуктивність» – протиставлення аматорських спортивних змагань, що не приносять матеріальних результатів, і спортивних ігор, метою яких є досягнення певних результатів, що приносять матеріальні блага (грошову винагороду, комерційний прибуток організаторів);

4) жорстке регулювання змагання за допомогою офіційно зафіксованих склепінь (кодексів) правил, які передбачають юридичні санкції;

5) значна, порівняно з грою, наявність ризику для здоров'я учасників спортивної події як змагання [Панкратова 2005, с. 9].

Боротьба в чистому вигляді все більш поступається місцем підкупу, допінгу, психологічному залякуванню суперників і прагненню до перемоги за всяку ціну. Таким чином, ціннісна складова концепту WETTKAMPF все частіше витісняється антиціннісною та від самого початку суперечить закладенню в призначення спортивної діяльності сприяння здоров'ю та фізичної досконалості людини.

Концепт WETTKAMPF включає ознаки, які закономірно закріплені в лінгвосеміотичному просторі. Тому конкуренція вимагає дотримання єдиних правил. Однак спортивні та регулярні ігри за наявності критерію змагань мають одну важливу відмінність: правила спортивних ігор обов'язково включають санкції за порушення встановлених правил та обов'язкове визначення переможця. Зараз усі види спорту застосовують штрафні санкції та обмежувальні санкції. Крім того, спортивні ігри, особливо ті, де випадковий елемент відіграє помітну роль, проводять ряд змагань для визначення безперечного переможця: водного поло, плавання, тенісу та футболу. Концепт WETTKAMPF також включає компонент ризику, який добровільно визначається спортсменом і обумовлений різними факторами: моральними, естетичними, фізичними, емоційними тощо.

У концепті WETTKAMPF актуалізуються всі периферійні жанри спортивного дискурсу, проте, не в рівній мірі. Оскільки спортивне змагання – це комунікативна ситуація, що розгортається за жорсткими правилами, переважно, з допомогою невербальних засобів спілкування, відображення ознак і характеристик пересічних жанрів різних дискурсів представляється доцільним вивчати на матеріалі текстів спортивних коментарів [Панкратова 2005, с. 24].

Концепт WETTKAMPF охоплює предметні (фізичні / фізіологічні характеристики та якості учасників змагань), образні (елементи змагань) та ціннісні шари (спортивні досягнення та успіхи, індивідуальні етичні та естетичні характеристики спортсменів (сила, мужність, майстерність, мужність, людська краса, тіло тощо)) [Стернин 2001, с. 174].

Важливою частиною концепту WETTKAMPF є також нагорода переможців, що означає церемонію та ритуал символічного характеру. Це родзинка змагань, яка включає символи - предмети (медалі різного номіналу (золото, срібло та бронза), п'єдестал) та дії (вручення квітів, виконання гімну, наявність гуртка честі). Концепт WETTKAMPF також включає компонент краси, який повинен викликати перегляд та / або участь у спортивній грі. Не можна не погодитися також і з тим, що «естетичне ставлення до спорту проявляється, перш за все, в моральних спонуканнях до спорту і в моральному відношенні до спортивного змагання» [Кривобоков 1996, с. 123].

Боротьба передбачає наявність певної переваги одного учасника в одному спортивному поєдинку над іншим, що загалом має в масштабах великих змагань (чемпіонати Європи, чемпіонати світу, трофеї різного рівня тощо) виявлення сильнішої спільноти в плані підготовки до змагань, а також державу, яка зазнала поразки, державу-переможця тощо. Крім того, змагання характеризуються ритуалізацією та жорсткістю, яка прямо пропорційна рівню спортивного заходу, тоді як ступінь ритуалізації за визначенням не повинен впливати на правила самої спортивної гри. Рівень знань суддів та їх учасників повинен відповідати всім вимогам конкретного виду спорту [Карасик 2002, с. 120].

Таким чином, всі засоби використовуються для досягнення перемоги, які руйнують ціннісну складову поняття «боротьба», що спочатку передбачає розуміння сенсу мети спорту – максимально сприяти фізичної працездатності та здоров'ю людини. Тому термін «боротьба» включений в опозицію термінів «здоров'я», «сила», «фізична досконалість».

На думку В. І. Столярова, змагання, спортивні змагання – це «гуманна, ігрова модель змагальних ситуацій реального життя, в яких учасники діють на рівних за певними правилами, включаючи правила – заборони (оскільки фехтування як спорт відрізняється від битви мечем, шаблі тощо, а бокс – від вуличної бійки тощо)» [Столяров 2006, с. 20].

Відносини змагання поділені В. І. Столяровим на п'ять основних груп:

- 1) «змагання між окремими особами (бокс, штанга тощо);
- 2) між командами (хокей, футбол);
- 3) між окремими особами чи командами та живим об'єктом (риболовля, полювання і т.д.);
- 4) між індивідом чи командою та неживим об'єктом (скелелазіння і т.д.);
- 5) між індивідом чи командою та ідеальним стандартом (баскетбол).

Такий конкурс можна розуміти як боротьбу людини з часом чи простором або як боротьбу людини із самим собою» [Столяров 2006, с. 16].

В компоненти концепту WETTKAMPF необхідно віднести і перешкоду, без якої не обходиться жоден вид спорту: чоловік завжди долає себе, причому в реальному житті, що відрізняється від гри, перешкоди не присутні постійно, іноді важко досяжні, але бажання підпорядкувати собі обставини притаманне людині в усі часи.

Таким чином, головна відмінна риса будь-якого виду спорту – боротьба, залишається домінантою всіх етапів розвитку спортивної діяльності. Боротьба завжди містить у своїй смисловій структурі розуміння необхідності порівняння з якими-небудь заданими параметрами. Ці задані параметри утворюють якусь вершинну точку, на яку орієнтуються люди в спробі досягнення досконалості, долаючи перешкоди будь-якого характеру (інші люди, простір, час, умова і ін.).

Вирішальним фактором для концепту боротьба є регулювання у вигляді правил та положень, порушення яких підпадає під законодавчі санкції, а також потенційний ризик для здоров'я учасників спортивного заходу,

організованого як змагання. Без боротьби фізичні навантаження неможливі, а сучасне розуміння спорту все більше відхиляється від ідеалу змагань: хабарництво, допінг, психологічний вплив на учасників спортивних змагань, їх маніпуляції та психологічний тиск.

Боротьба була властива простору культури завжди, тому що люди схильні змагатися в силі і спритності, швидкості і витривалості не тільки для досягнення матеріальної вигоди, але і заради задоволення, інтересу.

Вся історія людства спирається на суперництво і змагальність, які були притаманні їй завжди – з давніх часів до сьогодні, коли змагання стає невід'ємною частиною економіки, освіти, політики та мистецтва. Культура завжди потребувала змагальності, тому що міжособистісні конфлікти за допомогою різного роду змагань вирішуються мирним шляхом.

Таким чином, у сучасній лінгвістиці дискурс розуміється як близький за змістом до поняття «текст», однак підкреслює, що він динамічний, розгортається в часі характер мовного спілкування; на противагу цьому, текст мислиться переважно як статичний об'єкт, результат мовної діяльності.

Деякі дослідники трактують дискурс, який включає одночасно два компоненти: і динамічний процес мовної діяльності, вписаною в її соціальний контекст, і її результат (тобто текст). Спортивний дискурс характеризується жанровим різноманіттям. Спортивний дискурс розгортається при активному залученні лінгвосеміотичного і соціального фону, залучаючи концепти WETTKAMPF і SPIEL, а також всі концепти, їм підлеглі, в мовну діяльність суб'єктів спортивної комунікації.

Термін «концепт» був виявлений як складне, суперечливе та багатовимірне явище. Обговорюються питання щодо структури концепту (вони підкреслюють недоцільність його структури), вербалізації (концепт є повністю вербалізованою одиницею, частково або зовсім не вербалізована) та класифікації (за різними параметрами: поява в концептосфері, структурний розвиток, первинність, актуальність, види знань, смисловий

обсяг тощо). Неоднозначно визначається підхід, у межах якого здійснюють трактування концепту, актуалізуючи когнітивний, культурологічний, інтегративний аспекти.

Концепт має певну, хоча і не жорстку структуру. Це пов'язано з його активною роллю у процесі мислення. Він актуалізується у різних аспектах та взаємодіє з іншими концептами. Структура концепту подібна до снігової кулі. Базовий когнітивний шар з чуттєвообразним ядром є обов'язковою складовою будь-якого концепту, а численні когнітивні шари у структурі концепту можуть бути відсутніми. За структурою концепт складається з ядра, перед ядерної зони та периферії. Багат шаровість, комплексна природа концепту відзначається і в лінгвокультурологічних дослідженнях.

Основними концептами, завдяки яким відбувається формування концептосфери SPORT та реалізація спортивного дискурсу є WETTKAMPF та SPIEL. У концепті WETTKAMPF актуалізуються всі периферійні жанри спортивного дискурсу, проте, не в рівній мірі.

РОЗДІЛ 2

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ WETTKAMPF В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ

2.1 Тенденції реалізації концепту WETTKAMPF в німецькомовному спортивному дискурсі

Відповідно до інтересів населення Німеччини у період з 2017 по 2019 рік було проведено соціальне опитування. Протягом останніх трьох років німці найбільше цікавилися футболом, як учасниками, так і глядачами, що не дивно, враховуючи довгу історію спорту в Німеччині на національному та регіональному рівнях.

Сприятливим чинником також є, безсумнівно, велика кількість успішних німецьких спортсменів з футболу, які також продовжили займатися міжнародною кар'єрою. Не рідко про німецькі команди можна почути: «німецька машина». Якщо ви думали що, німці холодні і бездушні хлопці, це зовсім не так. Вони дуже емоційні, і немає кращого способу це перевірити, ніж побувати на стадіоні під час гри.

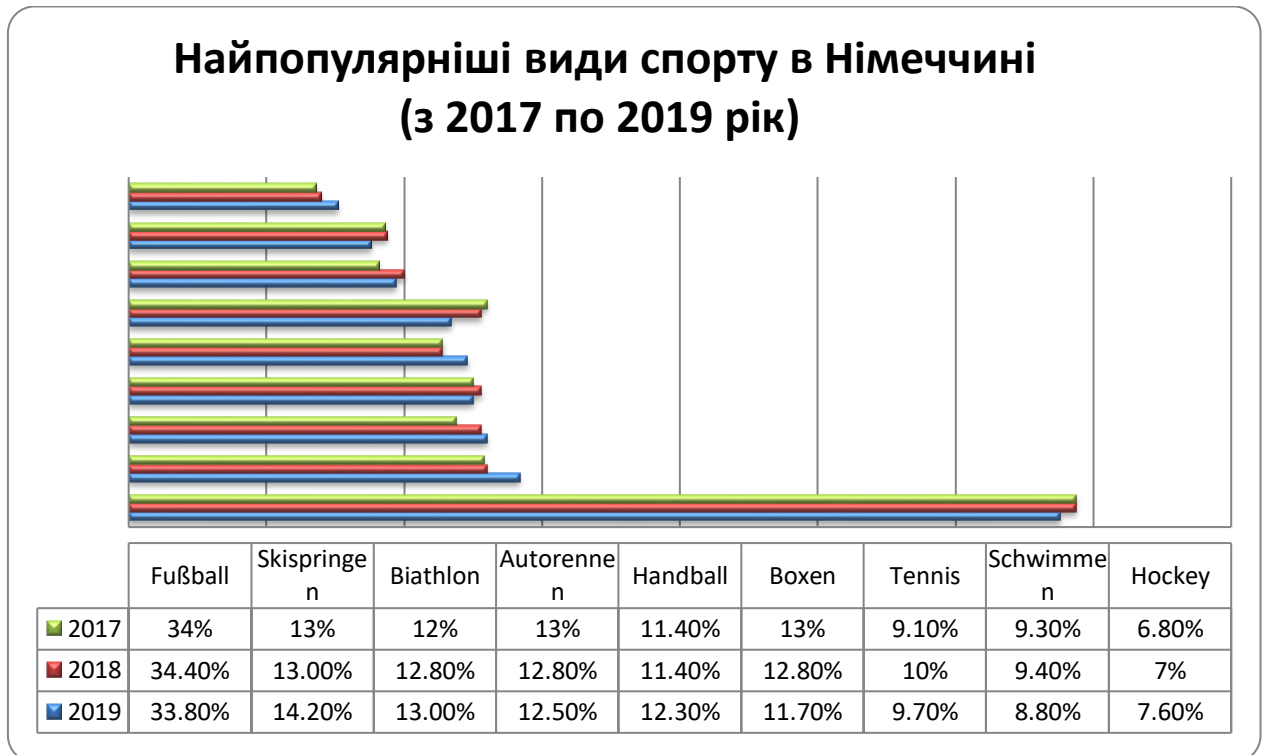
Багато хто говорить, що немає іншого виду спорту в Німеччині, де б вболівальники на стадіоні могли зробити більше шуму, ніж на хокейному матчі. У кожному великому місті обов'язково є хокейна команда грає в першій лізі.

Генрі Маске і брати Клички. Ці великі боксери, навіть незважаючи на те, що Кличко народилися в Україні, зробили бокс дуже популярний видом спорту в Німеччині. Кожна подія в боксі збирає тисячі людей на стадіонах і мільйони глядачів перед своїми телевізорами. Навіть незважаючи на те, що Золоті часи Генрі Маске пройшли, бокс залишається дуже популярним видом спорту в Німеччині завдяки братам Кличкам. Додатковими видами спорту, які складають топ-10 статистики *Найпопулярніші види спорту в Німеччині*

(відповідно до інтересів населення з 2017 по 2019 рік) стали стрибки на лижах, біатлон, автомобільні гонки, гандбол, теніс, плавання (див. Діаграма 2.1) [44].

Діаграма 2.1

Найпопулярніші види спорту в Німеччині

Матеріалом даного дослідження стали медіа тексти, опубліковані під рубрикою «спорт» в онлайн-версіях газет «Frankfurter Allgemeine Zeitung», «Süddeutsche Zeitung», «Die Welt», «Zeit» за період з 2002–2019 рр. Також матеріал був відібраний з німецькомовних друкованих та електронних джерел («Spiegel», «Focus», «Spiegel-Online», «Eurosport»), які містили різні тексти жанру медіа (репортаж, коментар, інтерв'ю).

Обов'язковим компонентом визначення сутності концепту (центра та периферії) є врахування конкретної ситуації, в який він діє, та даних загального контексту, з яким він співвідноситься. Ядро концепту КАМРФ формують такі лексичні одиниці, під час тлумачення (інтерпретації) яких можна спостерігати чіткий зв'язок із ядром концепту КАМРФ.

У тлумачному словнику «Duden» виділяється 5 значень лексеми Kampf:

1) велике збройне зіткнення ворогуючих груп (größere militärische Auseinandersetzung feindlicher Truppen);

2) відкрите запекле зіткнення (у тому числі збройне) між двома або більше суперниками (handgreiflich, auch mit Waffen geführte, heftige Auseinandersetzung zwischen zwei oder mehreren (persönlichen) Gegnern);

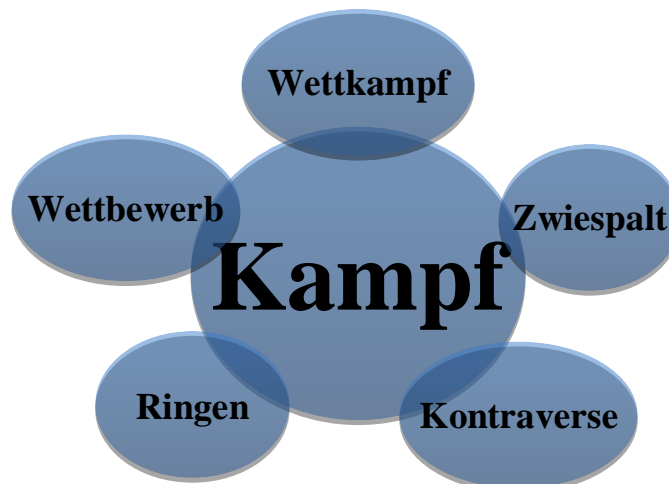
3) запеклий спір внаслідок неспівпадання думок, інтересів, цілей (heftig ausgetragene Kontroverse zwischen Gegnern hinsichtlich ihrer Auffassungen, Interessen, Ziele);

4) спортивне змагання (sportlicher Wettkampf);

5) внутрішній конфлікт, внутрішня боротьба за щось (innerer Zwiespalt, inneres Ringen um etwas) [29].

Схема 2.2

Ядро концепту КАМРФ

В ядро семантичного поля КАМРФ входить не тільки лексична одиниця Kampf, але і інші однокореневі частини мови: kämpfen, erkämpfen, kämpferisch, Vorkämpferinnen, Bekämpfung.

Wenn Menschen dabei sind, sich Freiheit zu erkämpfen, dann ist das etwas sehr Beeindruckendes. Коли люди борються за свободу, це дуже вражає.

Прикметник *kämpferisch* зберігає своє первісне значення *wie ein Kämpfer, draufgängerisch* – 1) бойовий, войовничий; 2) по-бойовому, войовничо [34].

Мікрополе *WETTBEWERB*: боротьба з ким-небудь за що-небудь; тут передбачається наявність конкуренції, це підтверджується наявністю в даному мікрополі поняття «спортивне змагання».

Виявлений компонент суперництва є важливим елементом концепту *WETTKAMPF*, що включає поняття конкуренція, конкурентоспроможність та ін.: *Ich hoffe, dass die Mannschaft schon heute die Kampfbereitschaft und den besonderen Turniergeist zeigt, der bei uns vielen Weltmeister – schaften ausgezeichnet hat [Welt, 12.08.14].*

Слово *Kampf* подано у словнику також у сполученні із дієсловами, прикметниками, а також у складі виразів, у тому числі усталених: *blutiger, erbitterter, harter, heißer, wilder Kampf; Kampf auf Leben und Tod; Kampf bis aufs Messer; Kampf mit dem Tode; der Kampf um die Macht; der Kampf ums Dasein.*

Семантику та конотацію слова подано через вирази: *einen Kampf führen; den Kampf aufnehmen, den Kampf aufgeben, der Kampf tobte*, а також дієслова *sich schlagen, sich verteidigen*. Такі вирази є стилістично значущими: у контексті вони надають слову *Kampf* і, відповідно, тексту підвищений ступінь виразності, що, у свою чергу, впливає на його емоційність.

2.2 Особливості функціонування концепту в корпусі текстів, присвячених командним видам спорту

Футбол. Збірна Німеччини має дуже багато шанувальників. Кожен чемпіонат світу і Європи, збірна показує найвищі результати. Німці 4 рази ставали чемпіонами світу та 3 рази чемпіонами Європи. Німецький футбол має свої яскраво виражені особливості, команди досягають великих результатів за рахунок неймовірно злагодженої гри.

У спортивно-дискурсивному просторі гіпербола активно функціонує в зоні синкретизму: вона поєднується з іншими стилістичними прийомами і надає їм відповідної семантики. Гіперболічне значення можна реалізувати на моделях смислової передачі метафори, порівняння, епітету.

Основний перелік найважливіших професійних випадків, у яких використовуються гіперболічні висловлювання, виглядає наступним чином:

1. Оцінка дій команди та індивідуальних дій спортсмена

Die Genuesen waren dank Pazzini und Sturmpartner Antonio Cassano kaum zu halten und brannten *ein Offensivfeuerwerk* ab. За допомогою іменника *ein Offensivfeuerwerk* підкреслюється рішучий настрій гравців. / Auch in punkto Treffsicherheit ist *die Torfabrik* der Borussia ebenfalls das Maß aller Dinge. Чітка оцінка дій футбольної команди над суперником. / Von Podolski hatte Löw *eine Leistungsexplosion* bei der WM erwartet. *Eine Leistungsexplosion* підкреслює емоційний настрій індивідуальних дій гравця. / So schlecht hat eine deutsche Mannschaft *zuletzt in der Urzeit geschossen*, sagte Disziplin – Trainer Gerald Hönig verärgert. В інтерв'ю тренер зазначив, що команда не досягнула зазначеної мети. / Deutsche *kämpfen bis zum Umfallen*. Радикально виділено рішучий настрій гри. / Im 4:0 über Australien feierte Klose seine *Auferstehung* – aber vor allem die Jungen brillierten. *Auferstehung* виступає як синонім до слова «повернення», тим самим даючи оцінку дій конкретного спортсмена.

2. Характеристика окремих епізодів спортивних змагань

In der 66. Minute hatten die Gäste *die Partie gedreht*: Borowski flankte auf Luca Toni, der einmal mehr goldrichtig stand. Коментатор зазначає, що саме на 66-й хвилині змінився хід гри. / In diesem *heiß umkämpften Spiel* gab es todsichere Torchancen auf beiden Seiten... За допомогою гіперболічного висловлювання *heiß umkämpften Spiel* підкреслюється суперництво.

3. Емоційна атмосфера на спортивних аренах

...tausende Fans sorgen für *Gänsehaut Stimmung* an der Strecke. / In der Besetzung Christoph Stephan, Alexander Wolf, Arnd Peiffer und Michael Greis beendete das deutsche Quartett seine fünfjährige Flaute und *verwandelte* die DKB-Skiarena am Grenzadler trotz zweistelliger Minusgrade *in einen Hexenkessel*.

4. Емоції вболівальників, тренерів, спортсменів

Startläufer Stephan *erlebte* auf seinen 7,5 Kilometern *ein Wechselbad der Gefühle*. / «Ich übernehme die Verantwortung. *Für mich stürzt eine Welt zusammen*». (Kramers Coach Gerard Kemkers nach seinem verhängnisvollen Fehler) / «Ich stelle mich hier an *wie der erste Mensch*. Es ist unglaublich, dass wir mit dieser Riesengrütze immer noch so schnell sind». (Bob-Pilotin Sandra Kiriasis nach den ersten beiden verkorksten Läufen).

Важливим моментом у здійсненні комунікативно-прагматичної установки «розважаючи інформувати» у вивчених текстах є вербалізація та візуалізація спалахів емоцій, що виникають під час гри.

Характерним для онлайн-трансляцій є використання коментатором аббревіатури: Bei *der Frauen-WM* läuft es wie bei den Männern: Spanien spielt und passt und passt und spielt [Zeit, 12.06.2019]. Auf die Frage, welche deutschen Spieler im Laufe der Schachgeschichte einen Wettkampf um die Weltmeisterschaft gespielt haben, würden die meisten vermutlich Siegbert Tarrasch (*WM-Kampf* gegen Lasker 1908) und Emanuel Lasker (Weltmeister 1894–1921) nennen [Zeit, 05.06.2019]. Anstelle von Pochettino stehen aktuell angeblich Erik ten Hag von Ajax Amsterdam und *PSG-Coach* Thomas Tuchel ganz weit oben auf der Trainer-Wunschliste des FC Bayern.

Інтенсивність емоцій передається за допомогою таких основ, як Riesen – (Riesen-Enttäuschung), super – (superglücklich), tief – (tieftraurig), атрибутів hell, unbändig (unbändige Freude), а також метафоричних одиниць Sturzbach der Enttäuschung.

Вербальними сигналами різноманітних емоційних реакцій гравців на ситуації, які виникають в ході матчу і його результат є різноманітні позначення емоцій і емоційних станів. Серед них були виділені іменники Freude, Enttäuschung, Entsetzen, дієслова jubeln, bangen, прикметники і причастя glücklich, traurig, wütend, euphorisiert. Візуалізації швидкості і сили ударів гравців сприяють дієслова knallen, torpedieren, hämmern, donnern, krachen. Ефективність гри команди, що перемогла, метафорично підкреслюється такими дієсловами: demontieren, auseinanderlegen, zerlegen, zertrümmern. Der Spanier «zerstörte» im Viertelfinal Nicolas Almagro 6:1, der Serbe blieb gegen Ernests Gulbis ohne Satzverlust. / Der zerlegte im Viertelfinal seinen Landsmann Nicolas Almagro förmlich in die Einzelteile.

В онлайн-трансляціях окличні конструкції виділяються за допомогою шрифтового варіювання, повтору знаків (голосних букв) : Ein *Tooooo*, ein *Tooooo*, ein Tor, ein Tor, ein Tor, der FC Bayern, der FC Bayern, der FC Bayern schießt ein *Tooor*. / *TOOOR* für Manchester! Rashford läuft an, verzögert den Anlauf ein wenig und schickt Gazzaniga damit in die falsche Ecke. / *TOOOR!* 2:1 Keane! Everton spielt einen Eckevariante kurz aus, die zunächst misslingt. / *TOOOR!* 3:1 Origi! Lovren spielt einen wunderbaren Pass aus der eigenen Hälfte hinter die letzte Linie von Everton [Eurosport, 04.12.2019]. *TOOOR!* 2:0 Shaqiri! Alexander–Arnold spielt einen fulminanten Diagonalpass auf Mané, der in die Mitte zieht und von Sidibé nicht angegriffen wird. / *TOOOOOOOOR* !!!! DEUTSCHLAND–Argentinien 1: 0 – Torschütze: Mario Götze! [SZ, 13.07.14].

Це дозволяє наблизити текст до норм усної комунікації, в якій важливу роль відіграють інтонація і рівень гучності.

На письмі, на жаль, не можна передати інтонації та гучність тексту, але можна прочитати вголос певну цитату або висловлювання і цей недолік буде вичерпано: Bayern du bist mein Verein Ja so, wird es immer sein Hörst du uns' re Kurve schreien Du wirst heute Sieger sein! Hüpf Bavaria hüpf *allez alleez!* / *Hip Hip, Hip Hip, Hip Hip, Hurra Die rot-weißen Bomber sind da!*

Естетична складова спортивного видовища реалізується в текстах за допомогою як прикметників *das schönste Tor der WM*, так і складних іменників *der Zuckerpass, der Schönspieler, der Ballästhet*.

Одним з ефективних інструментів передачі високого емоційного напруження під час матчу є метафори *Zitterpartie, Nervenschlacht, bis zum Bersten gespannt*. Більшість задіяних метафор: *Mit seinem Tor in der Verlängerung rettete der 22-Jährige in Vancouver den 3:2-Triumph im olympischen Final–Thriller gegen Erzrivale USA.*, як і порівнянь: *Die beiden «Lückenfüller» John Stones und Nicolas Otamendi konnten bisher weder der Hintermannschaft Stabilität verleihen noch das Vertrauen ihres eigenen Trainers gewinnen, sodass eben zuvor genannter Fernandinho vom zentralen Mittelfeldspieler zur Aushilfskraft in der Defensivzentrale umfunktioniert wurde – mit mäßigem Erfolg,* засноване на стійких уявленнях, наприклад, вони відсилають до образів «струму високої напруги» – *Starkstromduell; «Прибою» – wie die Brandungdes Indischen Ozeans wogen* або «маятника» – *wie ein Pendel im Sturm wogen* (das Spiel).

Насиченість гри вражаючими, драматичними моментами, її інтрига та непередбачуваність відображаються на клішованих метафорах у галуззі «шоу (театр, кіно)»: *Operettenfußball, Thriller, Fußballkrimi, Spektakel, Abenteuer*.

Важливо зазначити, що для німецьких вболівальників характерним є звернення до релігійної тематики: *den Ball zaubern, mit dem schillernden Repertoire durchs Turnier tanzen*. Також це яскраво виражається у назвах фан-журналів: *Fammime, Schalke unser, Heilige Geschichten, Heiliges Info, K.U.L.T., In Teufels Namen, Seligenstädter Fan–Magazin*, у текстах пісень, кричалок, слоганів, банерів: *In der Bibel steht geschrieben, du sollst deine Feinde lieben, Aber eines wurde vergessen – auf die Schnauze Rot-Weiß Essen! Leuchte auf, mein Stern Borussia!*, у чат-комунікаціях: *Na, das ist doch ganz einfach – nach Eintrachts doppelter Auferstehung* (wie Karfreitag und Ostern an

einem Tag). Die gemeinsame Erklärung von 1. FC Köln und Borussia Mönchengladbach liest sich fast so, als hätten die Vereine *biblische Gebote* verfasst: *Übt keine Gewalt aus und droht diese auch nicht an! Klaut undpräsentiert keine gegnerischen Fan utensilien! Toleriert kein Fehlverhalten, vor allem nicht in den eigenen Reihen!*

Як показують приклади, фанати німецького футболу використовують концептуальні та лінгвістичні ресурси релігійного. Релігійні метафори описують внутрішній світ вболівальника, його емоційну сферу, його ставлення до власної команди, команди-суперника, до вболівальників інших клубів тощо. Примітно, що вболівальники постійно вигадують нові механізми для включення релігійної семантики у змістовні поняття їх мовної поведінки.

Одним із найяскравіших прикладів є створення інтертекстуальності, заснованої на біблійній претензії, головній християнській молитві «Vater unser».

a) Poldi unser im Strafraum ,Gewürdigt werde Dein Einsatz. Dein Pass komme. Dein Tor falle, wie in Basel so in Wien. *Unser spieltägliches Tor gib uns heute.* Und vergib uns unseren Gesang, wie auch wir vergeben unsem Schiedsrichtern. *Und führe uns nicht ins Abseits, sondern erlöse uns von den Spaniern.* Denn Dein ist der Ball und das Tor und die Torgefährlichkeit in Ewigkeit. Amen. Вболівальники використовують метод колажу, щоб звернутися до членів категорії «Своє коло» та молитися за успіх представників улюбленого клубу (або їх національної команди)

Schalke unser Abgrund, vernichtet werde Dein Name, Dein Untergang komme, wie zu Hause, so auch auswärts. Unser täglich Glas Bier gib uns heute, und *vergib uns unseren Hass, wie auch wir vergeben euren Fans.* Und führe uns nie nach Gelsenkirchen, sondern erlöse uns von den Knappen! So gebet den besoffenen Knappen Augenlicht für eine normale Sicht, sowie eine Uhr, sodass auch sie sehen werden: Schluss ist, wenn der Schiri pfeift. O Herr, vergiss nicht

Ihnen Hirn zu geben und bitte lege gleich eine Familienpackung Taschentücher bei. Denn Dein ist der Abstieg und der Tag der Vereinsauflösung! In Ewigkeit, *ANTI SCHALKE!!!* Мовна особистість футбольного вболівальника атакує «невірних», якими прийнято вважати всіх, хто симпатизує іншим командам.

Ілюзії, пов'язані з церквою, включають багато гімнів німецьких футбольних клубів, які вболівальники зазвичай повинні виконувати перед кожною грою своєї команди. Цей ритуал можна віднести до колективної практики мовленнєвої поведінки футбольного вболівальника. Слід підкреслити, що автори гімнів у більшості випадків є просто шанувальниками: вони складають тексти пісень та мелодій відповідно до свого ставлення, їхні уявлення про екзистенційні поняття тощо.

Аналізуючи тексти гімнів, як приклад зазвичай використовується гімн футбольного клубу «Борусія» (Дортмунд). «Усеприсутність» релігійних мотивів можна продемонструвати на основі кількох прикладів з гімну німецької футбольної команди «Ганновер 96».

Niemals allein, wir gehen Hand in Hand («Herr, wir gehen Hand in Hand») (рядки з відомої німецької церковної пісні);

Schon lange Zeit bist du uns so vertraut, mit dir haben wir nie nur auf Sand gebaut! (євангельська притча «Про будуючих будинок на камені і піску»);

Tränen können fließen Doch in der größten Not, rudern wir gemeinsam im roten Fußballboot! (григоріанський хорал «Корабель під назвою громада»).

Використання яскравих образів робить інтерпретацію гри більш доступною для адресата, сприяє створенню комічного ефекту: *wie einen Sandsack wegblocken; solide wie die Goldzähne eines Rentners* (die Spielweise). Der 26-Jährige zog sich in der Königsklasse gegen den SSC Neapel (1:1) eine Bänderverletzung im Sprunggelenk zu und wird «bis zum neuen Jahr außer Gefecht sein».

Подібний ефект створюється і за допомогою розмовної лексики, характерної для онлайн-трансляцій: Klose stibitzt den Argentinern den Ball *im*

Spielaufbau; Die erste Hälfte der Verlängerung ist vorbei. Wir sehen viele *müde Knochen* [SZ 13.07.14]. В свою чергу, комічний ефект слугує для зниження напруги під час матчу, або ж навпаки, підбадьорювання публіки.

Опис травмонебезпечних ситуацій може супроводжуватися питальними конструкціями, які задають жартівливу тональність: Manuel N und trifft Higuain mit dem Knie an der Schläfe... *Ob ihm Neuer die Jacketkronen zahlt?* [SZ 13.07.14].

Індикаторами емоційних станів гніву, люті є домінуючі дієслова мовлення, наприклад, schimpfen, fluchen, schreien, посилюються за допомогою порівнянь: Der Argentinier schimpft *wie ein Hafenarbeiter* vom Rio de la Plata-denn es gibt kurioserweise Freistoß für Deutschland (SZ 13.07.14). 1929 und 1934 spielte er freilich schon *als Deutscher gegen Aljechin* um die Weltmeisterschaft, verlor allerdings beide Wettkämpfe [Zeit, 05.06.2019].

У публікаціях, де фігурують жіночі збірні – переважає дієслово kämpfen, та прикметник kämpferisch, що підкреслюють бойовий настрій збірної: Aber der Sprint zu ihren Spielerinnen und der Dank für eine *kämpferisch gute Leistung* zeugten von der Erleichterung [FAZ,12.06.2019]. Die Deutschen *kämpfen*, rennen und schießen. Raten Sie mal, wer gewinnt [Zeit, 12.06.2019]. In anderen Ländern *kämpfen* Frauen dafür, überhaupt Fußball spielen zu dürfen, etwa im Iran [Zeit, 11.06.2019].

Під час матчу жіночої збірної по футболу коментатори надають перевагу епітетам: Das haben sie sich mit *viel Herzblut und Kampfgeist* erarbeitet und das sage ich als Fan einer anderen Mannschaft [Zeit, 04.06.2019], та алегорії: Der eine sieht *den guten alten Bulldoggengeist* der kämpferischen Briten, die andere sehen *den Triumph eines globalisierten, weltoffenen Modells*, das das Beste aus allen Fußballkulturen zusammenbringt [Zeit, 29.05.2019]. *Gänsehaut–Atmosphäre in Anfield*. You'll Never Walk Alone ertönt unter lautstarker Unterstützung von den Rängen.

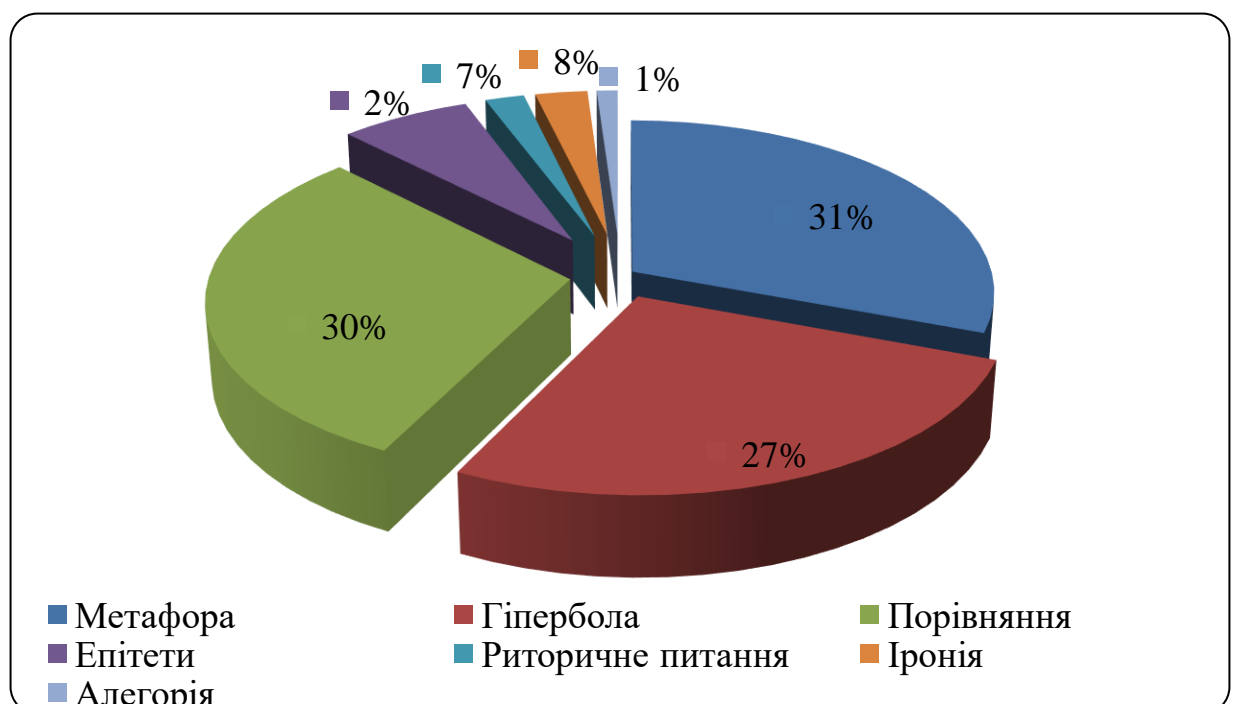
Під час обробки фактичного матеріалу, а саме німецьких спортивних видань, висновки будуть показані у діаграмі (див. Діаграма 2.3). Аналізуючи футбольні репортажі, інтерв'ю, статті та онлайн-трансляції значно переважають три стилістичні прийоми: метафора (31%), порівняння (30%), гіпербола (27%). Також для футбольних видань характерним є використання іронії (8%), епітетів (7%), риторичного питання (2%) та алегорії (1%).

Гіперболічні висловлювання використовуються для оцінки дій команди та індивідуальних дій спортсмена, характеристики окремих епізодів спортивних змагань, передачі емоційної атмосфери на спортивних аренах, емоції вболівальників, тренерів, спортсменів.

Ще одним ефективним інструментом передачі високого емоційного напруження під час матчу є метафора. Якщо аналізувати емоції вболівальників, то тут переважає саме релігійна метафора: вона слугує описом внутрішнього світу вболівальника, його емоційної сфери, його ставлення до власної команди, команди-суперника, до вболівальників інших клубів тощо.

Діаграма 2. 3

Стилiстичнi прийоми (футбол)

Хокей. Важливим моментом у здійсненні комунікативно-прагматичної установки «розважаючи інформувати» у вивчених текстах є вербалізація та візуалізація спалахів емоцій, що виникають під час гри. Характерним для репортажу хокейного матчу є метафоричні висловлювання: *Erst der Ausgleich in letzter Minute, dann der GoldSchuss in der Overtime: Kanada bejubelt nach einem Krimi das ersehnte Eishockey-Gold.* Наявне використання саме театральної метафори: *Mit mutigem Offensiv-Eishockey haben Leon Draisaitl und Co. eine starke WM-Generalprobe abgeliefert.* Хокейний матч порівнюється з генеральною репетицією.

Атмосфера на змаганнях підсилюється також за рахунок метафори: *Vancouver vibriert, die Arena wird zum Epizentrum. / Der Canada Hockey Place kochte über. / Die Zuschauerrlinge der Arena waren in ein Meer roter Kanada-Trikots getaucht, schon vor dem ersten Bully herrschte eine beeindruckende Stimmung in der Halle.*

За допомогою метафори підкреслюється «настрій» спортивних результатів: *Die Bilanz rabenschwarz, die Aussichten finster: Nach der Olympia-Lektion ist für das deutsche Eishockey im Jahr der Heim-WM ein Ende der Enttäuschungen nicht in Sicht. / Im Eis-Tempel von Vancouver schwenkten viele Fans kanadische Fahnen mit einem goldenen Ahornblatt. / Zuvor hatten die Dresdner Eislöwen die Lausitzer Füchse beim «Hockey Open Air» 5:3 besiegt.*

В інтерв'ю метафорично підкреслюється тематика боротьби: *«Ich habe die Scheibe bekommen und Schwung aufgenommen, dann habe ich unseren deutschen Panzer gesehen und dachte, er macht ihn rein». / «Kanada freut sich auf Überstunden». / Vom Punktelieferanten – zum unbequemen Gegner: Nach ihrem beeindruckenden Olympia-Auftakt wird die deutsche Eishockey-Nationalmannschaft endlich wieder ernst genommen.*

За допомогою гіперболічного звороту коментатор підкреслює важливу роль матчу: *Mit einem 7:3-Offensiv-Spektakel im Olympia Viertelfinale haben Kanadas Kufencracks für eine rauschende Eishockeynacht im ganzen Land*

gesorgt und Russland *im Giganten-Gipfel eine historische Niederlage zugefügt.* / *Das Aufstiegs-Rennen 2009* findet ohne die «Löwen» statt – ein umfangreiches Kandidatenfeld gibt es dennoch.

Гіперболічні висловлювання використовуються для характеристики команди та дій окремого спортсмена: Bei der Europacup–Rückkehr *brannten* die Niederösterreicher *ein wahres Offensivfeuerwerk ab* und bezwangen Zalgiris Vilnius mit 5:1. / *Deutsche kämpfen bis zum Umfallen.* / *Löw erwartet Leistungsexplosion* bei Özil.

Також гіпербола присутня в характеристиці окремих епізодів спортивних змагань: Die Partie war von Beginn an *umkämpft*. Hinzu kam die überragende Leistung von Göppingens Torfrau Jankovic. Sie machte in beiden Halbzeiten mehrere *todsichere Torchancen der Vulkan-Ladies* zunichte. / Und es brennt im Strafraum wieder *lichterloh*.

Під час онлайн–трансляцій увагу акцентують порівняння: Das war heute ein Auf und Ab – *wie im Karussell*, meinte Friesinger nach dem Happy End *kopfschüttelnd* und *übergücklich*. / Schweizer war so *langweilig* wie *ein fader Schweizer Käse*. / Wäre der Amerikaner im Kurzprogramm nicht *überbewertet* worden, dann hätte Plushenko die Goldmedaille erhalten, den technisch war dieser besser als *der Leierkasten aus Amerika*. / Beck ist *kein Lautsprecher*. Sie ist im Gegenteil die *Liebenswürdigkeit in Person* mit einer intensiv ausgeprägten sozialen Ader. *Kein Lautsprecher* підкреслює те, що спортсмен – не спікер і його завдання не спілкуватись, а змагатись.

В інтерв'ю переважає використання порівнянь: «Unsere Männer haben es *genauso drauf*», meinte Magdalena Neuner. / «Wenn es eines gibt, was Riesch noch besser kann *als Skifahren*, dann ist es das Wiederkommen nach Ruckschlägen. Sie ist *die Stehauffrau im deutschen Sport*». / «Christoph Stephan geht an *wie die Feuerwehr*», / «Wir sind *als Botschafter für die Sportart* und die tschechische Liga aufgetreten. Freiluftspiele sind immer besondere Events», sagte Krupp im «MDR», та метафоричних висловлювань: «Großchance für die USA

durch Ryan Suter – aber knapp am vorbei. Es brennt vor dem Kasten von Luongo, doch es wird noch einmal geklärt. *Unser Schlitten ist eine richtige Rakete!*». / *Der Eisbären-Trainer* betonte aber auch, dass er sich noch nicht abschließend entschieden hat. / *Der Berliner Eisbär* will aber lieber bis zum Turnierende *ein Frosch sein*: «Wir konzentrieren uns aufs Eishockey». Порівняння тренера з полярним ведмедем *Der Eisbären-Trainer*.

Використання яскравих образів робить інтерпретацію гри більш доступною для адресата, сприяє створенню комічного ефекту: Dies hat auch Mitspieler Sven Felski schon ausgemacht: «*Es sind viele gut aussehende Sportlerinnen da*». / Toni Kroos bekam einen «*Kettenhund*» an die Seite gestellt.

Концепт WETTKAMPF співвідноситься з моментами активного суперництва, відзначається прискорення темпу мови, підвищення основного тону, збільшення сили голосу: Am Schlusspunkt hat nun die Stimmung tatsächlich *ihren Siedepunkt erreicht*. / Mit dem Kantersieg sorgten die Hausherren *für ein neues Stimmungshoch*. Текстово неможливо передати тон та збільшення сили голосу коментатора, але сенс наведених висловлювань дає підтвердження цих суджень.

Аналогічні трансформації відбуваються в ситуації перемоги «свого» спортсмена (концепт SIEG). У моменти поразки, як правило, спостерігається велика кількість пауз, знижений основний тон (концепт NIEDERLAGE): Näser *hängt Schlittschuhe an den Nagel*: Der frühere Nationalspieler Andy Näser hat *den Rücktritt erklärt*. / Man sieht ganz klar, dass *wir nicht in die Top acht gehören*. / «*Da hinken wir hinterher*», urteilte Abwehrmann Christian Ehrhoff. / Die deutschen Skijäger *gingen leer aus*. Ihre Formkurve *geht bergab* in Kanada. Ці зміни пояснюються або вдалою / невдалою репрезентацією спортсменом своєї соціальної єдності, або ж «сплеском» емоційності коментатора, захопленого боротьбою.

Аналізуючи хокейні репортажі, інтерв'ю, статті та онлайн-трансляції значно переважають три стилістичні прийоми: метафора (34%), гіпербола

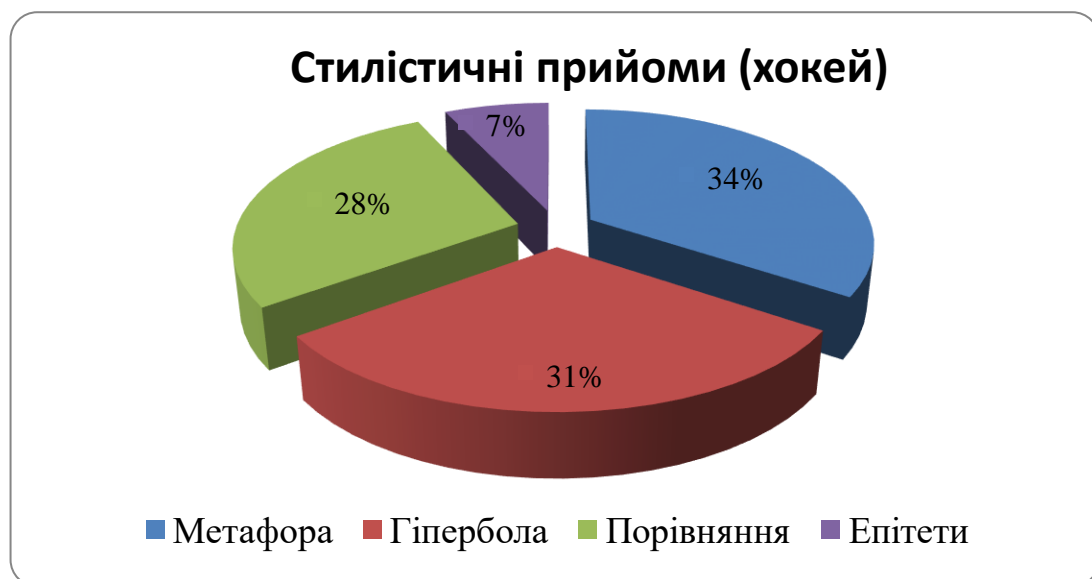
(31%), порівняння (28%) (див. Діаграма 2.4). На основі аналізу прикладів можна зробити висновок, що в хокеї сформована відносно стійка група гіпербол та метафор, які регулярно використовуються різними учасниками стосовно різних аспектів спорту.

Перебільшення в основному спрямоване на максимальну інтерактивну силу мовленнєвого акту, висловлення бажання створити перебільшений погляд на сильні сторони одного спортсмена (команди) та слабкі сторони іншого, унікальність досягнутих результатів, особливе, неперевершене емоційне напруження на спортивних веб-сайтах тощо.

Під час онлайн-трансляцій частіше використовуються порівняння. В інтерв'ю переважає використання метафоричних висловлювань. Для репортажу хокейного матчу характерними є метафоричні висловлювання.

Діаграма 2.4

Стилістичні прийоми (хокей)

2.3 Особливості функціонування концепту в корпусі текстів, присвячених одиночним видам спорту

Бокс. На лексичному рівні характерним для спортивного дискурсу є вживання спеціальної термінології. Наприклад, німецька термінологія боксу показує тісний зв'язок із лексикою загального вжитку протягом усього

розвитку. Кореневі слова утворюють базові терміни, наприклад: *Boxen, Boxkampf, Boxring, Schattenboxen, Kampfgewicht, sich durchboxen, sich boxen.*

Бокс в Німеччині за популярністю цілком може конкурувати з футболом. За даними «Deutsche Welle», серед спортивних передач німці віддають перевагу футболу, відразу за ним знаходиться бокс. На неослабний інтерес до даного виду спорту вказує і той факт, що Німеччина багаторазово ставала місцем проведення багатьох принципових боксерських поєдинків, а весною 2019 року тут проводився кубок світу з боксу.

В образі поєдинку на рингу представляється не тільки передвиборча кампанія, дебати з приводу просування будь-якого законопроекту, а й період від народження до смерті людини, його окремі етапи, зокрема шлюб, сімейне життя. Дані номінації несуть потужний емоційний заряд, привносять в контекст елементи боротьби, жорсткості, а також формують скоріше негативне, насторожене ставлення до подій: *Manche Regisseure interpretieren die Ehe als Boxring, die Partnerschaft als Kampf.*

Der rhetorische Schlagabtausch zwischen Moskau und Washington im Kaukasus-Konflikt erinnerte an den Kalten Krieg». / «Gabriel liefert sich in Moskau Schlagabtausch mit Lawrow. У наведених прикладах «Schlagabtausch» виступає як метафоричне поняття, за допомогою якого можна виділити проблеми спілкування, зокрема словесні напади між політичними опонентами, представниками протилежних груп, асоціацій тощо.

Другорядними одиницями можуть бути інші лексичні одиниці – *Boxkampf, Tiefschlag, Ecke* (у словосполученні «*in die Ecke drängen*»), *Runde, Seil* («*in den Seilen hängen*»), *Bandagen, boxen* тощо, і їх перехід можливий не лише у політичному дискурсі: *Warum werden Männer aggressiv, wenn sie sich in die Ecke gedrängt fühlen?*

Метафоричний образ може містити прецедентну ситуацію: *Der italienische Trainer Cesare Prandelli machte einen erleichterten Eindruck nach dem geglückten WM-Auftakt seiner Mannschaft beim «Rumble in the jungle»*

[FAZ 15.06.14]. Назва поєдинку, який увійшов в історію боксу, підкреслює складність кліматичних умов (висока вологість, духота), в яких грали команди. Міжтекстова взаємодія маркується збереженням іншомовної назви поєдинку і лапками.

В інтерв'ю метафорично та за допомогою порівняння підкреслюється тематика боротьби: In Deutschland habe sich der heute 42-Jährige niemals fremd gefühlt. Auch dank seines damaligen Trainers Fritz Sdunek. Der berühmte Coach sei für ihn der «*Vater der Integration*» gewesen, sagt Klitschko. / «Das Negative war immer da, aber das Positive *muss einfach gewinnen*. Im Garten rupft man auch *das Unkraut heraus, immer und immer wieder*», sagte Klitschko. / Box-Weltmeister Anthony Joshua fühlt sich *wie in der Fantasy-Trilogie Herr der Ringe*. «*Der letzte Ring*, lasst es uns tun, lasst uns Geschichte machen», sagte der 30 Jahre alte Engländer, der sich am vergangenen Samstag durch einen Punktsieg gegen den US–Amerikaner Andy Ruiz jr. Порівнюючи бій з фантастичною тилогією «Володар кілець» та метафорично виділяючи *Der letzte Ring*, боксер демонструє рішучий намір перемогти.

Box-Weltmeister Anthony Joshua will für die Vereinigung aller fünf Gürtel im Schwergewicht ungewöhnliche Wege gehen. Da sein anvisierter *Mega-Fight* mit *WBC-Champion* Deontay Wilder höchstwahrscheinlich zeitnah nicht zustande kommt, will der Titelträger *des WBA-, IBF-, WBO- und IBO-Gürtels* dessen nächsten Gegner Tyson Fury *als Sparringspartner* unterstützen. У коментарі присутнє гіперболічне словосполучення *Mega-Figh*, присутнє використання скорочень: *WBC-Champion, des WBA-, IBF-, WBO-, IBO-Gürtels*.

Одним з ефективних інструментів передачі високого емоційного напруження є іронія: «Ich hoffe, du *meinst es ernst*, denn ich würde dich gerne im Trainingslager bei mir haben», sagte der 31-Jährige in einer süffisanten Videobotschaft bei Twitter: «Wenn ich Wilder besiege, *werde ich gegen dich kämpfen, kein Problem*».

Ще одним стилістичним прийомом передачі запеклої боротьби з-поміж суперників стає метафора: Fury trifft am 22. Februar in einem Rematch auf den US-Amerikaner Wilder, den Joshua zuletzt vergebens *zu einem Vereinigungskampf aller Gürtel locken wollte*. «Es ist mir immer noch ein Rätsel, warum es so schwierig ist, diesen Mann *festzunageln*», sagte Joshua: «Er ist der Mann, *den ich festnageln muss*, um den letzten Gürtel zu bekommen und das Schwergewicht zu erobern». Підкреслюючи те, що спортсмен воліє завоювати усі пояси *zu einem Vereinigungskampf aller Gürtel locken wollte*, дводимо бойовий настрій боксера.

Der 31-Jährige hatte am 14. September in Las Vegas beim *glanzlosen Punktsieg* gegen den schwedischen Außenseiter Otto Wallin alles andere als überzeugen können und mit *seinem lustlosen Auftritt* die Spekulationen in Gang gesetzt. За допомогою метафоричного висловлювання *glanzlosen Punktsieg* підкреслюється характер бою, а виокремлення неохайного виду суперника *seinem lustlosen Auftritt* свідчить про цілковиту зневагу.

«Eine Überraschung gibt es immer im Schwergewicht. Eine Sekunde nicht aufpassen, dann *liegt* man wirklich *im Ringstaub*. Und ich denke, ich nehme die Sache sehr ernst und ich werde hochkonzentriert in den Kampf reingehen». *Liegt im Ringstaub* підкреслює важливість поєдинку.

Дуже рідко у коментарях поєдинку, під час онлайн трансляцій та інтерв'ю використовують іронію. Перше, що спадає на думку, побоюються, або навпаки, дуже серйозно ставляться до боксерів.

Але декілька коментарів все ж вдалось знайти: Die Schwimmer werden mit Schwimmhäuten geboren, Läufer haben irre lange Beine und aerodynamisches Äußeres, beim Gewichtheber sorgt man für immens dicke Arme und *Boxer werden am besten ohne Kopf geschaffen*. Іронічно підкреслюються інтелектуальні труднощі боксерів.

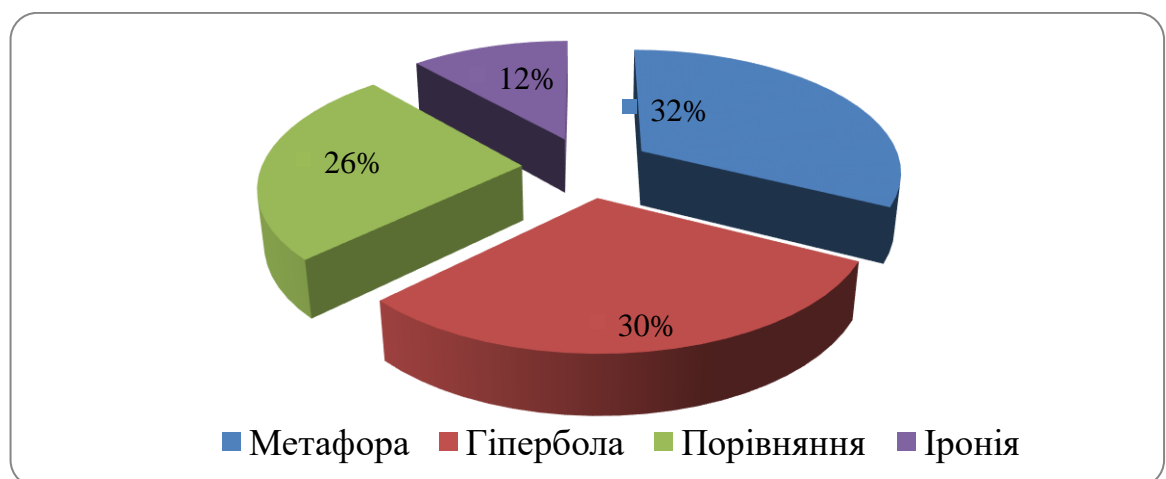
Але під час онлайн-трансляцій концепт WETTKAMPF розкривається у коментуванні гри боксера, який показує жагу до перемоги: Der Brite setzte

sich am Samstagabend in Dirijah vor den Toren der saudischen Hauptstadt Riad gegen den US-Amerikaner Andy Ruiz jr. nach zwölf Runden einstimmig nach Punkten durch und *revanchierte* sich damit für die Niederlage Anfang Juni. / Bereits *nach der ersten Runde klaffte ein Cut an Ruiz' Auge*. Боксер настільки прагне перемогти, що вже у першому раунді наносить глибокі ранина оці свого противника. / Sobald er doch mal an Joshua herankam, *klammerte* der Brite und *ließ sich nicht auf einen wilden Schlagabtausch ein*. *Klammerte* використано як метафору, щоб виявити слабку сторону супротивника, фраза *ließ sich nicht auf einen wilden Schlagabtausch ein* підкреслює його цілковиту поразку у цьому поєдинку.

Під час обробки фактичного матеріалу, а саме німецькі хокейні онлайн-трансляції, інтерв'ю, статті та репортажі. Значно переважають три стилістичні прийоми: метафора (32%), гіпербола (30%), порівняння (26%) (див. Діаграма 2.4). В інтерв'ю метафорично підкреслюється тематика боротьби. Не часто у коментарях поєдинку, під час онлайн-трансляцій та інтерв'ю використовують іронію.

Діаграма 2.4

Стилістичні прийоми (бокс)

Теніс. У спортивному репортажі та інтерв'ю значно переважають порівняння: «Ich weiß, es ist so, als würde man *gegen Karlovic mit großen Brüsten spielen*. Das kann sie nicht die ganze Zeit durchhalten», erklärte der Coach und wollte sie damit offenbar animieren, weiter geduldig zu spielen.

Використовуючи порівняння гри спортсмена *gegen Karlovic mit großen Brüsten spielen* тренер висловлює свій настрій щодо гри, наголошує на тому, що дуже маленький шанс перемогти. / Anna-Lena Grönefeld galt einmal als *größte Hoffnung* im deutschen Tennis. Im Einzel setzte sie sich nicht durch, aber im Mixed gewann sie zwei Grand-Slam-Trophäen. Mit 34 Jahren beendet sie nun ihre Karriere – mit einem neuen Ziel. Тенісистка була великою надією *größte Hoffnung*, але її кар'єра завершується. / Es war einmal ein Weltklasse-Tennispieler ... Das war *wie im Märchen* damals: Ein 17-jähriger Junge reißt am 7. Juli 1985 beide Arme in den Himmel über Wimbledon. За допомогою порівняння *wie im Märchen* підкреслюється неймовірні досягнення спортсмена. / 2018 verlor er im Halbfinale nur knapp gegen den Schweizer *Tennis-Star* Roger Federer. / Doch er hatte Glück und stand als *«Lucky Loser»* wenig später doch noch – wie schon 2018 – im Hauptfeld. Тенісиста порівнюють з невдахою *«Lucky Loser»*, наголошуючи на його поразці.

В інтерв'ю спортсмени виражають своє ставлення до противника за допомогою метафор: *«Ich habe zwar verloren, aber fühle mich trotzdem wie ein Sieger»*, sagte Haas, *«ich habe in dieser Woche gutes Tennis gezeigt. Juan hat sich unmenschlich gut bewegt und kaum Fehler gemacht. Ich muss einfach anerkennen, dass er, wenn es darauf ankam, der bessere Spieler war»*. Висловлювання *unmenschlich gut* підкреслює гідну поразку гравця, який давав інтерв'ю, а речення *Ich muss einfach anerkennen, dass er, wenn es darauf ankam, der bessere Spieler war* – підтверджує момент боротьби, але результатом матчу стала поразка. / Ein Karriereende schloss Lisicki vorerst aus: *«Das Feuer ist einfach noch da. Und so lange es vorhanden ist und die Motivation da ist, werde ich weiterspielen»*. За допомогою *das Feuer ist einfach noch da* спортсмен показує своє бажання змагатися та перемагати.

За рахунок гіперболи розкривається бойовий настрій гравців: Am Freitag kommt es am French Open zum Halbfinal zwischen Rafael Nadal und Novak Djokovic. Der Spanier *«zerstörte»* im Viertelfinal Nicolas Almagro 6:1, 6:1, 6:1,

der Serbe blieb gegen Ernests Gulbis ohne Satzverlust. / Der *zerlegte* im Viertelfinal seinen Landsmann Nicolas Almagro förmlich in die Einzelteile. / Am French Open steht im ersten Halbfinal der Männer *der «Kracher»* zwischen Titelhalter Rafael Nadal und Novak Djokovic an. *Der «Kracher»* у значені «феєрверк, вибух» виступає маркером концепту WETTKAMPF з-поміж гравців.

У соціальних мережах спортсмени віддають перевагу іронії: Das Abschieds-Match soll am 18. Mai 2020 in Kopenhagen stattfinden, teilte die 29 Jahre alte Dänin am Donnerstag auf Twitter mit: «Ich spiele gegen *«meine gute Freundin»* Serena». Також у публікаціях в соціальних мережах акцентують увагу гіперболою: «Ich habe professionell Tennis gespielt, seit ich 15 Jahre alt bin. In dieser Zeit habe ich *ein fantastisches erstes Kapitel in meinem Leben* gehabt», schrieb Wozniacki bei Instagram.

В репортажі переважає іронія: Der Ukrainer entpuppte sich als absoluter Neuling. Jeder Ball, den er über das Netz schlug – *ein persönlicher Erfolg*. Und jeder Fehler wohl auch. Підкреслюючи те, що тенісист новачок- коментатор називає кожне його влучання у сітку справжнім успіхом.

2018 lieferte er beim MercedesCup dem späteren Turniersieger Roger Federer im Halbfinale *ein hochdramatisches Duell*, in dem sich der Tennis-Exzentriker erst im Tiebreak des Entscheidungssatzes geschlagen geben musste. За допомогою епітета *ein hochdramatisches Duell* визначається характер гри, запеклої боротьби та жаги до перемоги. / Die 23-jährige Österreicherin Barbara Haas hat die 22. Ausgabe der boso Ladies Open in Hechingen im Rahmen der German Masters Series presented by Wilson *gewonnen*. Die aktuelle Nummer 162 der Weltrangliste *besiegte* im Finale die 18-jährige Serbin Olga Danilovic deutlich mit 6:2 und 6:1 und krönte bei Kaiserwetter am Fuße der Burg Hohenzollern ihre *großartige Turnierwoche* mit einer überragenden Leistung. Епітет *großartige Turnierwoche* виявляє великий потенціал тенісистки.

Гіперболічні та метафоричні висловлювання використовуються для характеристики результатів гри спортсмена: Die Lokalmatadorin ließ jedoch

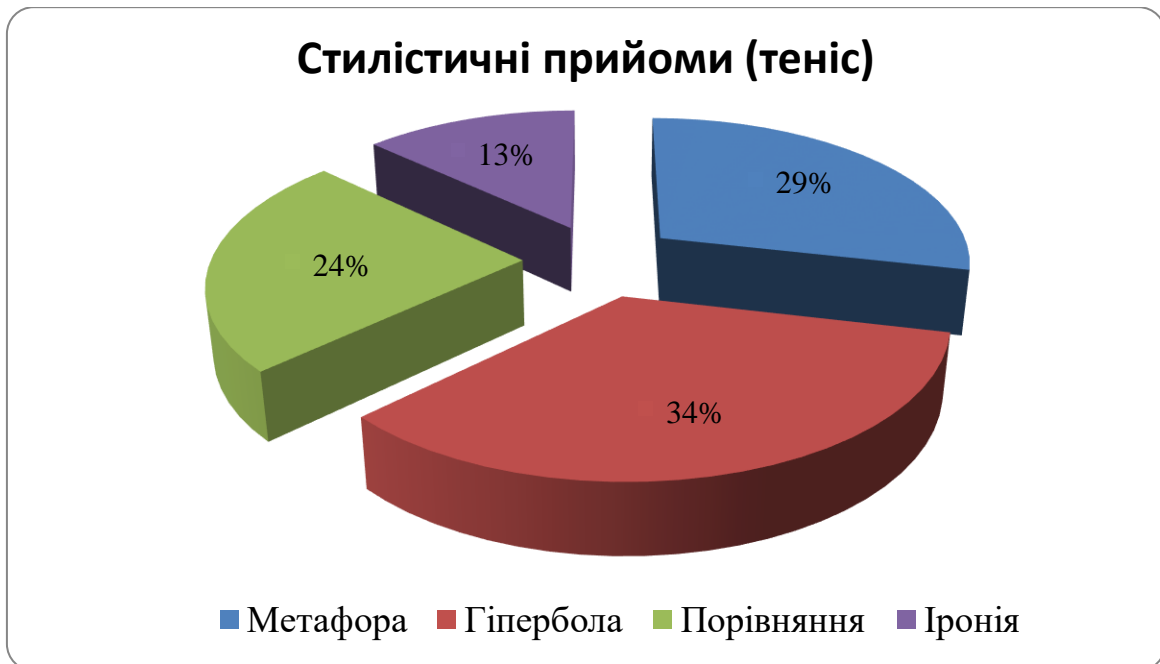
keinen Zweifel aufkommen, *dominierte die Partie* von Beginn an und rauschte mit einem 6:3, 6:1 in die dritte Runde. Висловлювання *dominierte die Partie* виокремлює значну перевагу спортсменки над суперницею. / *Hobgarski bewies Kampfgeist* und biss sich mit einem 6:4 zurück in das Match. / Superstar *Serena Williams stürmte ins Halbfinale*. / *Karlovic ist einer der am meisten gefürchteten Aufschläger auf der Tour*, sein schnellster Serve wurde mit 251 km/h gemessen, es ist der viertschnellste Aufschlag der Geschichte. Метафора *einer der am meisten gefürchteten Aufschläger auf der Tour* підкреслює професіоналізм гравця, більший шанс на перемогу.

Концепт WETTKAMPF realisiert sich zu Gunsten des Freigespiels SIEG: Im Doppel *triumphierte* derweil das an Nummer eins gesetzte Duo Simone Bolelli aus Italien und Guillermo Duran aus Argentinien. Im Finale *setzten sich* Bolelli/Duran gegen den US-Amerikaner Nathaniel Lammons und Antonio Sancic aus Kroatien souverän mit 6:3 und 6:2 durch. / Auf dem Weg ins Finale *besiegte* die sympathische Österreicherin zunächst Wild Card-Inhaberin und Lokalmatador Alexandra Vecic mit 6:3 und 6:4. In der zweiten Runde *gewann* Haas gegen Jule Niemeier (Bad Vilbel) mit 6:1, 6:3 ehe sie im Viertelfinale mit Laura Schaefer (TEC Waldau Stuttgart) eine weitere Wild Card-Spielerin mit 6:2 und 6:1 *besiegte*. / Im Viertelfinale folgte ein deutlicher 6:1 und 6:3-Sieg über die Topgesetzte Deutsche Tamara Korpatsch, ehe Danilovic im Halbfinale beim 6:1, 6:3 über Marina Melnikova (Russland) ihr wohl bestes Tennis in der Hechinger Turnierwoche zeigte, ehe sie im Finale die bessere Tagesform von Barbara Haas anerkennen musste. / Mit ihren druckvollen Grundsschlägen *brachte sie Williams immer wieder in Bedrängnis*. Auch weil sich die große Favoritin bei Weitem nicht so gut bewegte wie noch in den Spielen zuvor.

Також концепт WETTKAMPF визначається за рахунок фрейму NIEDERLAGE: Neben Schaefer und Vecic waren Carmen Schultheiss (TEC Waldau Stuttgart) und Katharina Hobgarski (TC Bredeney Essen) mit einer Wild Card ins Hauptfeld gekommen. Beide *unterlagen* in der ersten Runde. Дієслово *unterlagen*

виділяє фрагмент поразки. / Die deutschen Tennis-Herren um Spitzenspieler Alexander Zverev *haben zum Auftakt* des neuen ATP Cups eine Niederlage gegen Gastgeber Australien kassiert. Der 22-jährige Zverev *verlor* mit einem rätselhaften und am Ende blamablen Auftritt am Freitag in Brisbane gegen Alex de Minaur 6:4, 6:7 (3:7), 2:6. / Die 37-jährige Williams *verpasste es dagegen ein weiteres Mal*, ihren 24. Grand-Slam-Titel zu holen und damit mit der Rekordsiegerin, der Australierin Margaret Court, gleichzuziehen. / Tamara Korpatsch bezwang zunächst Stephanie Wagner (Amberg) mit 6:3 und 7:5 sowie Kamilla Bartone (Lettland) mit 6:3 und 6:4, ehe sie in der Runde der letzten Acht an der späteren Finalistin *scheiterte*. Слова та фрази *unterlagen*, *haben zum Auftakt*, *verlor*, *verpasste es dagegen ein weiteres Mal* є фрагментами, які визначають характер результатів гри, а саме поразки.

Під час аналізу одиночного види спорту, а саме тенісу, ми зробили висновки, що концепт WETTKAMPF активно реалізується за допомогою фрейма «перемога» та «поразка». Використання переважно чотирьох стилістичних прийомів: гіпербола (34%), метафора (29%), порівняння (24%) та іронія (13%) (див. Діаграма 2.5). Найчастіше в інтерв'ю гравці звертаються до метафоричних висловлювань. У спортивному репортажі значно переважають порівняння. Під час онлайн-трансляцій коментатори використовують гіперболу, за рахунок якої передають бойовий настрій тенісистів. Іронію також частіше використовують в інтерв'ю, але значно рідше ніж метафору.

Аналіз фактичного матеріалу «Frankfurter Allgemeine Zeitung», «Süddeutsche Zeitung», «Die Welt», «Zeit», «Spiegel», «Focus», «Spiegel-Online», «Eurosport»), які містили різні тексти жанру медіа (репортаж, коментар, інтерв'ю) – дозволяє дійти висновку, що лексична одиниця WETTКAMPF входить у чіткий взаємозв'язок із ядром концепту КАРPF. Ми дослідили найбільш популярні в Німеччині види спорту: футбол, хокей, бокс та теніс. Для зручності їх дослідження, ці види спорту було розділено на командні та одиночні.

Аналізуючи особливості функціонування концепту в корпусі текстів, присвячених одиночним видам спорту було виявлено, що концепт WETTКAMPF реалізується за рахунок таких стилістичних прийомів: метафора, гіпербола, порівняння. Момент боротьби між командами посилюється за рахунок емоційного настрою, який описується за допомогою вище перерахованих стилістичних прийомів, акцентуючи увагу на перемозі однієї з команд або навпаки, на її поразці.

Щодо особливостей функціонування концепту в корпусі текстів, присвячених одиночним видам спорту було виявлено, що концепт

WETTKAMPF під час онлайн-трансляцій здійснюється через гіпербололу, за рахунок якої передається бойовий настрій тенісистів. Найчастіше в інтерв'ю спортсмени звертаються до метафоричних висловлювань. Також іронія часто використовується в інтерв'ю, але значно рідше ніж метафора.

У спортивному дискурсі концепт WETTKAMPF реалізується за допомогою концепта SIEG і концепта NIEDERLAGE.

ВИСНОВКИ

В представленій роботі концепт WETTКAMPF досліджено у 3 основних жанрах спортивного дискурсу: спортивне інтерв'ю, спортивний репортаж, спортивний коментар.

У ході дослідження були детально проаналізовані стилістичні прийоми функціонування концепту WETTКAMPF у корпусі текстів, які присвячені командним та індивідуальним видам спорту. За кількісними підрахунками у текстах, присвячених таким видам спорту як футбол, хокей, бокс та теніс, частіше використовуються 3 стилістичні прийоми: метафора, гіпербола і порівняння. Гіперболічні висловлювання використовуються для оцінки дій команди та індивідуальних дій спортсмена, характеристики окремих епізодів спортивних змагань, передачі емоційної атмосфери на спортивних аренах та самих вболівальників, тренерів, спортсменів. Ще одним ефективним інструментом передачі високого емоційного напруження під час матчу є метафора. Метафора визначає характер гри, запеклої боротьби та жаги до перемоги, підкреслює потенціал та професіоналізм гравця.

Важливо зазначити, що для німецьких вболівальників характерним є звернення до релігійної тематики. Як показують приклади, фанати використовують концептуальні та лінгвістичні ресурси релігійного. Релігійні метафори допомагають акцентувати увагу на внутрішній світ вболівальника, його емоційну сферу, його ставлення до власної команди, команди-суперника, до вболівальників інших клубів тощо. Примітно, що вболівальники постійно вигадують нові механізми для включення релігійної семантики у змістовні поняття їх мовної поведінки.

Відповідно до поставленої мети, було розкрито наступні завдання роботи:

- 1) розкрито визначення поняття «дискурс», «спортивний дискурс», «концепт»;
- 2) досліджено специфіку спортивного дискурсу у німецькій мові;

- 3) досліджено структуру концепту WETTKAMPF на основі корпусів текстів, які присвячені командним та одиночним видам спорту ;
- 4) виявлено лінгвосеміотичні засоби реалізації концепту WETTKAMPF у німецькомовному спортивному дискурсі.

Результатом детального аналізу медіатекстів, пов'язаних зі спортивним дискурсом, стали категоризовані та структуровані концептуальні поля. Кожне поле виступає уособленням ментальної діяльності німецькомовного населення. Польовий принцип виявився доцільним, тому що окрім певних стилістичних прийомів, за допомогою яких й формується поле концепту, звертає увагу також на їх взаємодію та природу походження, а також зв'язок з іншими концептами, як концепт SIEG чи концепт NIEDERLAGE.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка, их личностная и национальная специфика : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19. Воронеж, 1997. 330 с.
2. Григорьева В.С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагмалингвистический и когнитивный аспекты. Тамбов : ТГТУ, 2007. 278 с.
3. Залевская А.А. Слово. Текст. Психолингвистические исследования : избранные труды. М. : Гнозис, 2005. 542 с.
4. Зильберт А.Б. Спортивный дискурс: базовые понятия и категории. *Язык, сознание, коммуникация* : сб. статей. М. : МАКС Пресс, 2001. № 17. С. 45–56.
5. Карасик В.И. О типах дискурса. *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс* : сб. науч. тр. Волгоград : Перемена, 2000. С. 5–20.
6. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 331 с.
7. Карасик В.И., Стернин И.А. Антология концептов. М. : Гнозис, 2007. 511 с.
8. Карасик В.И., Стернин И.А. Антология концептов : в 4 т. Волгоград : Парадигма, 2006. Т. 4. 359 с.
9. Кислицына Н.Н., Новикова Е.А. Спортивный дискурс в системе институциональных видов дискурса. *Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики*. 2017. № 2. С. 28–35.
10. Краснобаева–Чорна Ж.В. Концептуальний аналіз як метод концептивістики (на матеріалі концепту ЖИТТЯ в українській фраземіці). *Українська мова*. 2009. № 1. С. 41–52.
11. Кривобоков В.А. К истории о роли конкурсов искусств, выставок и культурных программ на Олимпийских играх древнего и современного

циклов. *Олимпийское движение и социальные процессы* : материалы VII Всеросс. науч.– практ. конф. Краснодар, 1996. С. 122–126.

12. Кубрякова Е.С. О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике. *Дискурс, речь, речевая деятельность: функциональные и структурные аспекты* : сб. обзоров. М., 2000. 232 с.

13. Лаврик О.В. Жанрово-стильові особливості репортажу в українській пресі. *Теле– та радіожурналістика*. 2010. Вип. 9. Ч. 1. С. 196–201.

14. Лех О.С., Кисилиця Г.П. Поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці та лінгвістиці тексту. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/Philologia/44919.doc.htm (дата звернення 18.10.2019).

15. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста* : антология. М., 1997. С. 280–287.

16. Огуй О. Д. Лексикологія німецької мови – Lexikologie der deutschen Sprache: [навч. посіб.] / О. Д. Огуй // М-во освіти і науки України. –Він. : Нова кн., 2003. 403 с.

17. Панкратова О.А. Лингвосемиотические характеристики спортивного дискурса : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2005. 28 с.

18. Пименова М.В. Проблемы когнитивной лингвистики и концептуальных исследований на современном этапе. *Ментальность и язык* : коллективная монография. Кемерово : КемГУ, 2006. С. 16-61.

19. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. М. : АСТ: Восток – Запад, 2007. 314 с.

20. Попова З.Д., Стернин И.А. Семантико-когнитивный анализ языка : монография. Воронеж : Истоки, 2007. 250 с.

21. Попова З.Д., Стернин И.А. Язык и национальное сознание. Воронеж : Истоки, 2007. 61 с.

22. Рыжикова М.Д. Спортивный комментарий как жанр спонтанного дискурса. *Вестник Челябинского государственного университета. Серия : филологические науки.* Челябинск, 2018. Вып. 114. С. 208–214.
23. Савченко А.В., Фразеология сферы спорта как пример языковой игры. *Вестник Санкт–Петербургского университета. Серия 9 : Филология. Востоковедение. Журналистика.* 2014. Вып. 1. С. 221–227.
24. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
25. Снятков К.В. Коммуникативно–прагматические характеристики телевизионного спортивного дискурса : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Вологда, 2008. 18 с.
26. Соломник А.Б. Язык и знаковая система. М. : Наука, 1992. 286 с.
27. Степанов Ю.С. Константы: словарь русской культуры: 3–е изд. М. : Академический проект, 2004. С. 42–67.
28. Степанов Ю.С. Концепты. Тонкая пленка цивилизации. М. : Языки славянских культур, 2007. 248 с.
29. Стернин И.А. Методика исследования структуры концепта. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики* : сб. ст. Воронеж : Воронежский государственный университет, 2001. С. 58–65.
30. Столяров В.И. Формирование гуманистически ориентированной модели спорта XXI века. *Олимпийское движение и социальные процессы* : материалы VII Всеросс. науч.-практ. конф. Краснодар, 1996. С. 9–20.
31. Сурина В.Н. Понятие концепта и концептосферы. *Молодой ученый.* 2010. №5. Т. 2. С. 43–46.
32. Чепіль О.Я. Феномен дискурсу у сучасній лінгвістиці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : філологічна.* 2011. Вип. 20. С. 211–215.
33. Berghöfer M. 1904 Geschichten II. Mit Schalke is wie frisch verliebt. Göttingen : Die Werkstatt. 174 S.

34. Bernhard U. Infotainment in der Zeitung. Der Einfluss unterhaltungsorientierter Gestaltungsmittel auf die Wahrnehmung und Verarbeitung politischer Informationen. Baden–Baden : Nomos, 2012. 367 S.
35. Brandt W. Sprache und Sport. Frankfurt am Main : Diesterweg Moritz, 1995. 111 S.
36. Duden. Deutsch als Fremdsprache. Standardwörterbuch, Mannheim : Bibliographisches Institut AG, 2010. 1200 S.
37. Eishockey News. URL : <https://www.eishockeynews.de/> (дата звернення 04.09.2019).
38. Etymologisches Wörterbuch des Deutschen (nach Pfeifer). URL : <https://www.dwds.de/wb/Kampf> (дата звернення 11.09.2019).
39. Eurosport. URL : <https://www.eurosport.de/> (дата звернення 04.09.2019).
40. Fleischer W. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer, G. Michel. – L. : VEB Bibliographisches Institut, 1977. – 394 S.
41. FC Bayern: Das sind die Texte zu den Fangesängen. URL : <https://www.tz.de/sport/fc-bayern/fc-bayern-muenchen-fangesaenge-lieder-sprechchoere-texte-meta-3720786.html> (дата звернення 16.09.2019).
42. FC Bayern München Fanblog. URL : <http://boards-fuer-bayern.de/category/texte-lieder-parolen-aus-dem-fussballstadion/> (дата звернення 16.09.2019).
43. Frankfurter Allgemeine. URL : <https://www.faz.net/aktuell/> (дата звернення 04.09.2019).
44. Fussball Gedichte Sprüche URL : <https://www.geburtstagsfeste.de/gedichte-fussball.html> (дата звернення 17.09.2019).
45. Klingenberg A. Blau–Gelb–Sucht. Ein Eintracht Braunschweig–Fanbuch. Meine : Andreas Reiffer. 157 S.
46. Knibbiche J. 1. FC Magdeburg. Fußballfibel. Berlin: CULTURCON medien, 2016. 157 S.

47. Most popular sports in Germany according to the interest of the population from 2017 to 2019. URL : <https://www.statista.com/statistics/975658/most-popular-sports-in-germany/> (дата звернення 09.09.2019).
48. Radtke A. Sehnsucht FC Bayern. Aus dem Leben eines ziemlich ungewöhnlichen Fans. Göttingen : Die Werkstatt, 2009. 272 S.
49. Reiche D. Verrückt nach den Roten. Aus dem Leben eines Hannover 96–Fans. Göttingen : Die Werkstatt, 2007. 207 S.
50. Schmidt H. FC St. Pauli – der Kampf geht weiter. Neues aus dem Leben eines Fans. Göttingen : Die Werkstatt, 2009. 191 S.
51. Süddeutsche Zeitung. URL : <https://www.sueddeutsche.de/> (дата звернення 10.09.2019).
52. Weiß O. Einführung in die Sportsoziologie. Wien : WUV, 1999. 257 S.
53. Welt. URL : <https://www.welt.de/> (дата звернення 04.09.2019).
54. Zeit Online. URL : <https://www.zeit.de/index> (дата звернення 02.09.2019).

ZUSAMMENFASSUNG

Die Diplomarbeit befasst sich mit der Umsetzung des Konzepts WETTKAMPF im deutschsprachigen Sportdiskurs.

Sport ist eine besondere Art der Kommunikation, was sich im sportlichen Diskurs realisiert wurde. Studien in der Sportkommunikation, ihren Teilnehmern, Zielen und Strategien, ihrem Chronotop, ihren Werten und Konzepten ermöglichen es uns, seinen Kern und seine Peripherie zu markieren. Hauptschwerpunkte unserer Studie sind, die Mittel zur Umsetzung des Konzepts WETTKAMPF zu identifizieren und die Trends bei der Umsetzung des Konzepts WETTKAMPF im deutschsprachigen Sportdiskurs zu untersuchen.

Die Hauptbegriffe des Konzeptes «Sport» und der Umsetzung des Sportdiskurses sind «Kampf» und «Spiel». Im Konzept «Kampf» werden jedoch nicht alle peripheren Genres des Sportdiskurses gleichmäßig aktualisiert.

Auf dem Medienmaterial wie die Frankfurter Allgemeine Zeitung, die Süddeutsche Zeitung, Die Welt, Zeit, deutschsprachige Print- und elektronische Quellen (Spiegel, Focus, Spiegel-Online, Eurosport), die verschiedene Texte des Mediengenres: Reportage, Kommentar, Interview enthalten, sind wir zum Ergebnis gekommen, dass die WETTKAMPF – Lexikoneinheit eindeutig mit dem Kampf–Konzept verknüpft ist. Die beliebtesten Sportarten in Deutschland sind: Fußball, Hockey, Boxen und Tennis. Zur Vereinfachung des Studiums wurden diese Sportarten in Team- und Individualsportarten unterteilt.

Bei der Analyse von Teamkämpfen wurde festgestellt, dass das Konzept WETTKAMPF in den folgenden Stilfiguren verwirklicht wird: Metapher, Übertreibung, Vergleich. Der Moment des Kampfes den Teams wird durch die emotionale Stimmung verstärkt, die durch die oben genannten Stiltechniken beschrieben wird und sich auf den Sieg eines der Teams oder umgekehrt auf dessen Niederlage konzentriert.

Die detaillierte Analyse den Mediatexten führte zu kategorisierten und strukturierten Konzeptfeldern des Konzepts WETTKAMPF. Jedes Konzeptfeld

wurde zum Inbegriff der geistigen Aktivität der deutschsprachigen Bevölkerung. Das Feldprinzip hat sich als angemessen erwiesen, da es neben bestimmten stilistischen Figuren, durch die das Konzeptfeld gebildet wird, auch deren Wechselwirkung und Herkunft sowie die derzeitige Verbindung mit anderen Konzepten wie dem Konzept des Sieges oder dem Konzept der Niederlage untersucht, was uns ein komplexerer Ansatz ermöglicht.

Stichwörter: Diskurs, Sportdiskurs, Konzept, Wettkampf Konzept, Konzeptfeld, Metapher, Hyperbel, Ironie, Vergleich.